

Riksdagens protokoll

1991/92:27

Tisdagen den 19 november

Kl. 14.30 – 16.29
18.00 – 19.40

Protokoll
1991/92:27

1 § Anmälan om signaler om samling i plenisalen

Svar på frågor

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Ledamöterna kallas till plenisalen genom ljud- och ljussignaler, *dels* till inledningen av vissa plena, *dels* till voteringar.

Signal vid inledning av plenum

Sammanställningssignalen består av en upprepad ton och påbörjas sex minuter före plenum. Signalen ges före vissa plena t.ex. partiledardebatter. Andra plena kan vara sådana som inleds med parentation eller vissa val. Den vanligaste orsaken till att sammanställningssignalen ges är att votering skall äga rum i ärende som debatterats färdigt vid ett tidigare plenum.

Det bör observeras att voteringen påbörjas vid plenums inledning även om alla ledamöter inte infunnit sig.

Signaler om votering under ett pågående arbetsplenum

Försignal, som består av upprepade tonstötter med två toner, ges då siste talare i ärendet får ordet. Så snart votering har begärts ges sammanställningssignal, dvs. samma signal som vid inledningen av vissa plena. Voteringen tar sin början sex minuter efter det att signalen har getts och då även om alla ledamöter inte har infunnit sig.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 13 november.

3 § Svar på fråga 1991/92:141 om ett sammanhållet förslag om samefrågorna

Anf. 2 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Birger Andersson har frågat mig när regeringen avser att framlägga en sameproposition, i vilken samtliga betänkanden från same-rättsutredningen blir föremål för bedömning.

Jag delar den uppfattning som redovisades av jordbruksutskottet hösten

1990 (1990/91:JoU12) att en samlad proposition om samiska frågor bör utarbetas. Inom regeringskansliet drivs arbetet med sikte på att en sådan proposition skall kunna presenteras för riksdagen under år 1992.

Det är, herr talman, enligt min mening väsentligt att genom en öppen dialog med den samiska befolkningen finna lösningar som ger utrymme för samerna att bevara sina traditioner och sin kultur.

Anf. 3 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret. Samerättsutredningen fick ju sina direktiv hösten 1982. Första delbetänkandet kom i maj 1986 och handlade om samernas folkrättsliga ställning. Huvudbetänkandet, Samerätt och sameting, var klart i juni 1989. Samerättsutredningen avslutade sitt arbete med att lämna sitt sista betänkande 1990. Det handlade om det samiska språket.

Som framgår av min fråga avslogs regeringens proposition om ändring i rennäringslagen i november i fjol. Riksdagen begärde ett nytt förslag, ett sammanhållet förslag om samefrågorna. Det gläder mig att se att utbildningsministern arbetar i den riktningen, men eftersom riksdagens begäran om ett nytt förslag gjordes för cirka ett år sedan vill jag gärna ställa den här frågan: Hur långt hade förberedelsearbetet med en sammanhållen proposition om samefrågorna fortskridit i regeringskansliet när utbildningsministern övertog frågan?

Anf. 4 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag tror att Birger Andersson och jag har lätt att bli ense om att samefrågorna i sin helhet sköttes mindre väl av den regering som den nuvarande regeringen har efterträtt.

Det burdusa svaret på Birger Anderssons fråga är att det fanns inte mycket i byrålådorna när vi drog ut dem som en förberedelse för det viktiga arbete som vi nu emellertid ger högsta prioritet.

Anf. 5 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ser att utbildningsministern är något försiktig här, eftersom utbildningsministern svarar att det blir klart under år 1992. Jag har förståelse för detta när jag får beskedet från utbildningsministern att det inte fanns någonting förberett i sammanhanget. Detta är ju komplicerade frågor. Det gläder mig att utbildningsministern nu tar tag i dessa frågor och att det kommer en proposition under år 1992. Jag tackar än en gång för svaret.

Anf. 6 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Får jag, som en liten extra personlig upplysning, säga till Birger Andersson att min personliga ambition är att med 1992, avses första halvåret.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 7 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig vilka initiativ regeringen avser att ta för att motverka en fortsatt allvarlig försörjningskris på energiområdet i våra baltiska grannländer.

De baltiska länderna är ekonomiskt nära sammankopplade med Sovjetunionen. Deras näringsstruktur har till stor del bestämts inom en planekonomisk ram utan hänsyn till vare sig realistiska priser eller deras egna behov.

Deras starka beroende framgår nu tydligt av det svåra läget på energiområdet. En övergång till världsmarknadspriser för sovjetiska energileveranser skulle innebära en mycket drastisk omställning och en svår påfrestning för de baltiska ekonomierna.

En varaktig anpassning till internationella energipriser och ett minskat beroende av sovjetiska leveranser tar tid att åstadkomma. Internationellt stöd genom kapital och kunskaper kan här spela en viktig roll.

Regeringen ser nu över det svenska samarbetet med länderna i Central- och Östeuropa. Tyngdpunkten kommer att läggas på stödet till Baltikum. Energiområdet är ett lämpligt samarbetsfält, även genom kopplingen till miljön.

Regeringen är naturligtvis beredd att överväga svenska bidrag för att lindra en akut krissituation. Vi har bl.a. genom våra ambassader nära kontakt med de baltiska regeringarna och följer utvecklingen noga.

En internationell mobilisering är emellertid nödvändig för ett stöd av större omfattning. Sverige har tillsammans med övriga nordiska länder tagit initiativ till ett möte i G24-gruppen om de baltiska ländernas situation och behov av stöd. G24 är industriländernas samordningsorgan för stödet till reformprocessen i Central- och Östeuropa. Mötet kommer att äga rum den 11 december. De baltiska länderna har då möjlighet att redovisa läget beträffande de sovjetiska energileveranserna, de egna åtgärderna för att spara energi och behovet av stöd utifrån.

Anf. 8 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Jag tror att vi har en samsyn både när det gäller orsakerna till de problem som man i dag upplever i Baltikum och när det gäller allvaret i de här problemen. Det handlar dels om en akut kris som de redan befinner sig i, dels om ett oroväckande framtidsperspektiv inför vintern.

Jag noterar med tillfredsställelse det intresse och engagemang som finns i det här svaret, och det var ju inte heller oväntat. Jag vet att utrikesministern har drivit den här frågan med en viss intensitet på det G24-möte som nyligen genomfördes. Men det är viktigt att man kan komma till skott med snabba åtgärder framför allt när det gäller den akuta situationen.

Den här frågan skrevs under intrycket av massmediemeddelanden om att trafiken i princip stoppats i Estland därför att det inte finns bensin. Vi måste alltså kunna ingripa med mycket kort varsel.

Jag uppfattar svaret så, att det inte har kommit någon förfrågan från t.ex.

Estland till Sverige om hjälp. Det kunde vara intressant att höra om det pågår någon typ av dialog mellan Sverige och de baltiska staterna om snabba åtgärder för att klara den krissituation som de just nu befinner sig i.

Anf. 9 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Pär Granstedt har naturligtvis alldeles rätt att frågan har ett långsiktigt och ett kortsiktigt perspektiv. När det gäller det långsiktiga perspektivet kan vi konstatera, vilket är glädjande, att en rad företag redan är på väg för att hjälpa till. Jag vet att ett finländskt konsortium är på väg in i Estland för att hjälpa till med energiutvecklingen där. OK arbetar med ett samarbetsavtal gentemot Litauen.

Sedan är jag övertygad om att det här mötet i Bryssel den 11 december kommer att bli mycket viktigt för att försöka skapa ett mer samlat och internationellt grepp på vad man kan göra på energiområdet och övriga infrastrukturuområden. Detta kostar naturligtvis mycket pengar. Det måste vi vara medvetna om. Därför är det viktigt att få ett samlat internationellt grepp.

När det gäller förhållandena på kortare sikt kan jag omnämna att jag i dag träffade en lettisk regeringsrepresentant. Han berättade för mig att han hoppades att mer bensin skulle bli tillgänglig i Riga nästa vecka. Detta illustrerar, menar jag, att det kortsiktiga läget är något svåröverskådligt även för balterna själva. De befinner sig i förhandlingar med olika republiker i det näst intill f.d. Sovjetunionen och är alltså i dag inte själva helt på det klara med hur svår vintern blir. Därför är det nödvändigt för oss att ha en hög beredskap, men vi måste avvakta det verkliga läget i de baltiska republikerna.

Anf. 10 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag noterar naturligtvis med tillfredsställelse den pådrivande roll som Sverige spelar. Det är väl också så, med hänsyn till de stora problem som hela Östeuropa är utsatta för och det enorma hjälpbehov som finns i hela Öst- och Centraleuropa, att Sverige har en särskild uppgift som samarbetspartner och hjälpare, men också som advokat för de baltiska länderna i den dragkamp som naturligtvis blir om de tillgängliga hjälpresurserna i Väst-europa.

Jag vill ändå starkt understryka behovet av att vi har en beredskap för att göra mycket snabba insatser om en förfrågan kommer och att vi då kan hantera den på ett snabbt och byråkratiskt sätt. Då behöver det inte dröja veckor, utan det kan vara frågan om dagar innan insatser kan göras i en akut situation.

Anf. 11 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag kan nämna för kammaren att regeringen har tillsatt en särskild samordnare för samarbetet med Central- och Östeuropa, nämligen Ove Heyman vår nuvarande ambassadör i Tokyo. Det kan vara bra att ta det här tillfället i akt att omnämna det för kammaren. Massmedia har ju berättat om detta. Det är ett steg för att vi nu skall aktivera oss när det gäller stödet

och hjälpen till Central- och Östeuropa. Vi känner ett särskilt ansvar för de baltiska länderna.

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

5 § Svar på fråga 1991/92:132 om ett framtida återuppbyggnadsarbete efter kriget i Jugoslavien

Anf. 12 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig, med anledning av det pågående kriget i Jugoslavien, vilka initiativ regeringen tar för att förbereda svenska och internationella insatser i ett kommande återuppbyggnadsarbete.

De internationella fredsansträngningarna har dess värre ännu inte kunnat åstadkomma ett slut på de tragiska krigshändelserna i Jugoslavien. Ännu fler människor drivs på flykten eller lider brist på de mest grundläggande förnödenheterna. I slutet av oktober hade Internationella Röda korset registrerat över 400 000 internflyktingar och antalet stiger för varje dag som kriget fortsätter. De stora hjälpbehoven kommer sannolikt att stiga så länge konflikten pågår. Till bilden hör också den omfattande materiella förstörelsen. Inte endast bostäder raseras utan även ovärderliga kulturminnesmärken har ödelagts.

Den svenska regeringen följer utvecklingen i Jugoslavien ytterst noga. Vi stöder det av EG ledda fredsarbetet och internationella appeller om katastrofbistånd. Vår hållning är att hjälpen verkligen skall komma de nödlidande till del och vara opartisk. Bästa garantin för att så sker får man om biståndet kanaliseras via etablerade och internationellt välkända organisationer som internationella Röda korset. Regeringen har lämnat bidrag på sammanlagt 7 milj.kr. till svenska Röda korset som svar på en ansökan från Internationella Röda korset. Insatserna är inriktade på att ge stöd till sådana personer som tillfångatagits och internerats på grund av konflikten, krigsfångar, saknade personer och internflyktingar. Internationella Röda korset arbetar under mycket svåra omständigheter och är värt all uppmuntran och stöd.

Svenskt bistånd till de drabbade i Jugoslavien har också givits via Caritas, som erhållit 3 milj.kr.

Regeringen är självfallet beredd att lämna ytterligare katastrofbistånd när nya appeller görs från t.ex. Internationella Röda korset eller FN.

Herr talman! Här skulle jag gärna vilja tillägga, efter de diskussioner vi haft i regeringen i dag, att regeringen avser att också själv ta initiativ och kontakta organisationer som har möjlighet att nå fram till de hjälpbehövande.

När det sedan gäller det återuppbyggnadsarbete som Pär Granstedt också har frågat om, blir det naturligtvis aktuellt den dag när republikerna i Jugoslavien har återgått till något mera fredliga förhållanden, dvs. när kriget är slut. Stora insatser kommer att behövas. Sverige håller generellt en hög beredskap för insatser av återuppbyggnadskaraktär i länder som drabbats av

krig och konflikter. När frågan om stöd för återuppbyggnaden av de krigsdrabbade områdena blir aktuell kommer Sverige självfallet att medverka i det viktiga arbetet och ge stöd till de människor som drabbats av kriget.

Anf. 13 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka också för detta svar från utrikesministern. Detta illustrerar ju litet grand vad vi konstaterade för en stund sedan, nämligen att hjälpbehovet är stort i Europa i dag och att det är en viss dragkamp om resurserna.

Den här frågan sönderfaller ju egentligen också i ett kortsiktigt och ett långsiktigt perspektiv. Det kortsiktiga är frågan om katastrofhjälp och att hjälpa flyktingar. Där noterar jag med tillfredsställelse de insatser som man har gjort. Det var mycket bra detta som utrikesministern lade till, nämligen att regeringen också tar egna initiativ för att hitta organisationer som kan gå in. Det är viktigt att regeringen tar på sig en pådrivande roll här för att få igenom så stora insatser som möjligt. Jag tror att det är rätt väg att utnyttja enskilda organisationer för att verkligen nå fram, utan att behöva bygga upp en egen administration för detta.

När det gäller det långsiktiga perspektivet kan man givetvis inte överblicka i dag vilket hjälpbehov som kommer att föreligga. Det kommer att bli mycket stort och vi kan förutse en hel del om arten av de insatser som behövs.

Anledningen till att jag redan nu väckte den här frågan är att det är viktigt att vi i god tid ser till att vi har resurser för detta inom ramen för vår katastrofbudget och att vi även tittar på vilken kompetens vi har i Sverige som kan utnyttjas. Detta handlar mycket om rent fysisk återuppbyggnad av byggnader, broar osv. Där kan man tänka sig att det finns en del kompetens i Sverige som vi kan ställa till förfogande. Det kommer att behövas konservatorsinsatser eftersom det är gamla fina städer som har drabbats. Där gäller det att också göra en restauration. Även här vill jag uttrycka förhoppningen att regeringen kan påbörja ett planeringsarbete när det gäller de här insatserna redan innan freden har kommit och redan innan vi vet exakt när insatserna kan påbörjas.

Anf. 14 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Pär Granstedt må förlåta mig, men efter den händelseutveckling som vi har så nära inpå oss och de svåra lidanden som civilbefolkningen har utsatts för i dag, önskar jag att det regeringen nu i första hand gör är att ta de här kontakterna. Vi hade den här diskussionen i dag, och det fanns en allmän samstämmighet om att vi själva skall försöka ta initiativ och även vända oss till olika organisationer. Jag tror att det är riktigt.

När det gäller det något längre perspektivet skall jag kanske också tillägga att Sverige kan få en förfrågan om att medverka i fredsbevarande styrkor. Vår erfarenhet av detta är att Sverige verkligen kan göra nytta, men att det samtidigt är kostsamt. Detta kommer också att vara en bit i denna kamp om resurser som Pär Granstedt själv nämnde.

Anf. 15 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag har naturligtvis ingen annan uppfattning än utrikesministern när det gäller att det är de omedelbara katastrofinsatserna som måste ha högsta prioritet just nu. Det håller jag helt och hållet med om. Jag delar också uppfattningen att vi måste vara beredda att ställa upp med fredsbevarande styrkor om det behövs. I det sammanhanget kan det ju också vara aktuellt med fältsjukhus och många insatser av den typen. Men just därför att det är så många olika åtgärder som kan behövas, tror jag att det är bra med en viss framförhållning i planeringen också när det gäller det långsiktiga uppbyggnadsarbetet. Just nu när vi måste hushålla med våra resurser är planering naturligtvis ännu viktigare.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

6 § Svar på fråga 1991/92:135 om Turkiets angrepp på kurdiska bosättningar

Anf. 16 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Berith Eriksson har frågat mig om regeringen har uppmärksammat och protesterat mot Turkiets militära aktioner i norra Irak.

Sedan början av augusti har Turkiet vid upprepade tillfällen företagit militära aktioner på irakiskt territorium. Det angivna syftet är att bekämpa PKKs baser i området. Uppgifterna kring dessa aktioner är mycket knapphändiga. Regeringen ser med oro på vad som sker.

Det råder bred enighet i Sverige om att de mänskliga rättigheterna och folkrätten måste respekteras. Självklart är att såväl stater som politiska organisationer måste följa demokratiska spelregler och ta avstånd från varje form av hot eller bruk av våld. Från svensk sida reagerade vi redan vid de första rapporterna i början av augusti om turkiska militära operationer i norra Irak. Jag vill här upprepa uppfattningen att Turkiet bör beakta de regler som den internationella rätten uppställer och då särskilt FN-stadgans förbud mot hot om eller bruk av våld mot någon annan stats territorium. Det våld som PKK utövar är också oacceptabelt. Det får dock i sin tur inte tas till intäkt för folkrättsstridiga militära aktioner. Regeringen ser med särskilt allvar på uppgifterna om att civila skall ha kommit till skada och följer noga utvecklingen.

Anf. 17 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Som utrikesministern säger har Turkiet vid flera tillfällen gått in och bombat innanför Iraks gränser i Kurdistan. Den 26 oktober bombades Barzanis hemby. Den ligger ca 4 mil innanför gränsen. Den 27 oktober blev det en fullträff på UNHCRs biståndsförråd i området. Vakten vid förrådet dog och 14 skadades. Undersökningskommissionen i området har avgivit en FN-rapport som också jag har tagit del av.

I FN-rapporten påpekas också att det inte finns turkisk gerilla i området och inte heller har funnits PKK-gerilla i området. Turkiet har vid flera tillfäl-

len sagt att man har gått in med väpnad trupp. Detta tillbakavisas av Barzani, en av de irakiska kurdernas ledare. Han säger också att kurderna skulle bemöta ett sådant angrepp. Däremot kan de inte försvara sig mot flygplan och helikoptrar.

Vid händelsen den 27 oktober kom först det allierade flyget in, enligt vittnesuppgifter av en svensk journalist och fotograf som har varit i området. Strax därefter kom från samma håll turkiskt flyg och bombade.

Har Sverige protesterat mot att turkarna har bombat UNHCRs biståndslager och också bombat kurdiska bosättningar? I så fall när och på vilket sätt?

Anf. 18 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Som jag tidigare har sagt reagerade Sverige redan när de första rapporterna kom in i början av augusti om turkiska militäroperationer i norra Irak. Berith Eriksson ger mig nu tillfälle att här i kammaren ta avstånd från de fortsatta händelser som Berith Eriksson har rapporterat om. Regeringen ser med stort allvar på uppgifterna om de turkiska militäraktionerna i norra Irak. På samma sätt som regeringen tar avstånd från hot om eller bruk av våld, fördömer regeringen terrorhandlingar eller hot därom.

Anf. 19 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Vi har i svenska massmedia kunnat läsa om de kraftfulla protester som Tyskland har framfört. Tyskland har av den anledningen för tillfället inte så goda kontakter med Turkiet. Frågan har också varit uppe till diskussion i EG-parlamentet. Där har man nu beslutat om att ta initiativ till en konferens om kurder.

Jag tycker inte riktigt att detta räcker. Vi i Sverige skall officiellt och direkt till den turkiska regeringen framföra våra protester.

Anf. 20 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag skall ta med mig denna information, Berith Eriksson, och studera vad Europaparlamentet gör i frågan.

Vi får inte alldeles blunda för det faktum att Turkiets relationer till kurderna är något sammansatta. När Irak gick till förskräckande attack mot kurderna, tog Turkiet emot hundratusentals flyktingar. Turkiet har även låtit humanitära transporter gå över Turkiets territorium och fortsätter att låta dessa transporter gå vidare för att stödja "Safe Havens".

Berith Eriksson kan den här frågan och är säkert medveten om att här förekommer en dialog mellan Irakkurdernas ledare och regeringen i Ankara. Bilden är inte enbart ensidig. Kurderna har fått hjälp och stöd av Turkiet.

Anf. 21 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Den hjälp och det stöd som kurderna har fått via Turkiet är egentligen en eftergift till USA och de allierade.

Dagarna efter det att Barzani stängde sitt kontor i Ankara skedde bomb-

ningen av hans hemby. Relationerna är ganska ansträngda mellan kurderna och Turkiet.

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

7 § Svar på fråga 1991/92:128 om information för föräldrar m.fl. om tobaksbrukets skadeverkningar

Anf. 22 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Elisabeth Fleetwood har frågat vilka åtgärder regeringen avser vidtaga för att ge en effektiv information till blivande och nyblivna föräldrar m.fl. om tobakens allvarliga skadeverkningar.

Socialstyrelsen har tillsammans med Cancerfonden nyligen startat ett projekt för att intensifiera tobaksupplysningen med syfte att minska rökningen bland blivande och nyblivna föräldrar. Projektet kommer att avslutas under år 1992. När det planerade folkhälsoinstitutet inrättats kommer arbetet med tobaksfrågor att överföras dit. Inom ramen för organisationskommittén för detta institut har ett särskilt programutskott tillsatts för att utarbeta riktlinjer för den del av folkhälsoarbetet som avser tobaksfrågor.

Anf. 23 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Könberg för svaret på min fråga.

Jag tycker att kunskapen om problemet är så pass stor att åtgärder skulle kunna sättas in redan nu. Från tobaksröken passerar in till moderkakan mellan 3 000 och 4 000 skadliga ämnen. Man har kunnat konstatera att risken för missfall och för för tidiga födselar ökar. Tobakskonsumtion påverkar fostrets andning och blodcirkulation. Hjärnfunktionerna påverkas, och läs- och skrivsvårigheter kan bli resultatet. Risken för plötslig spädbarnsdöd har av forskare uppgivits öka med 50 till 100 %. Dessa riskfulla ämnen passerar med modersmjölken vidare till barnet.

Vi har möjlighet att sprida denna information bl.a. vid mödravårdscentralerna. Där informerar man i allmänhet om riskerna. Ofta tillfrågas den blivande mamman om hon röker. "Ja, litet grand" säger hon. "Ja, det kanske du inte skall göra" svarar man då på mödravårdscentralen.

Jag anser att man på mödravårdscentralerna skall ha som plikt att informera om att rökning är skadligt och då skall nämna de uppgifter som jag har tagit fram här.

Vi i riksdagen kan inte påverka Sveriges Radio, men man lyssnar där på vad vi säger – och det skall vi vara tacksamma för. Men i programmet Anslagstavlan skulle detta ämne kunna tas med då och då. Många barn kommer att födas i vårt land före det att år 1992 har tagit slut och Cancerfonden – där jag själv har varit verksam länge – och socialstyrelsen är färdiga med sitt projekt och folkhälsoinstitutet har inrättats.

Är Bo Könberg beredd att hjälpa mig att inspirera socialstyrelsen till att använda det utrymme socialstyrelsen disponerar i Anslagstavlan för denna information?

Anf. 24 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Det gör jag gärna. I den mån vi kan påverka socialstyrelsen, är detta en alldeles utmärkt metod.

Jag och flera andra i kammaren känner väl till Elisabeth Fleetwoods mångåriga engagemang inom Cancerfonden, och det är ingen slump att det är Cancerfonden och socialstyrelsen tillsammans som ägnar sig åt detta arbete.

Självfallet är det sjukvårdshuvudmännen själva som bestämmer innehållet i den verksamhet de bedriver, men socialstyrelsens folkhälsoarbete är ju ett värdefullt stöd för det lokala arbetet. Min förhoppning är att möjligheterna till ett sådant stöd kommer att bli ändå bättre när folkhälsoinstitutet nu inrättas.

Jag kan också nämna något som möjligen Elisabeth Fleetwood men kanske inte kammaren i övrigt känner till, nämligen att Cancerfonden i en skrivelse till socialstyrelsen bl.a. har berättat om att alla barnmorskor vid mödravårdscentralerna nu tar upp riskerna med rökning vid ett eller flera tillfällen i samband med gravida kvinnors besök på mödravårdscentralen. Flera av barnmorskorna känner emellertid ett behov av att få reda på hur man lägger upp samtalen för att dessa inte, som det sägs i skrivelsen, skall uppfattas som "torra moralkakor". Jag är alltså inte helt förvånad över att det tar ett tag att få fram ett informationsmaterial som går att använda i samband med den här typen av upplysning.

Anf. 25 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag är helt övertygad om att informationen måste preciseras på ett ordentligt sätt. Alltför ofta – det har jag fått reda på genom kontakter med barnmorskor – händer det att informationen inte tas upp på ett sätt så att mödrarna förstår att det är fråga om entydiga besked.

Därtill vill jag säga att den passiva rökningen naturligtvis också är skadlig. Det har vi ofta glömt bort. Detta gäller även foster och nyblivna barn, och jag hoppas därför att också det kommer att uppmärksammas.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1991/92:130 om privata barnmorskemottagningar

Anf. 26 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Christina Linderholm har frågat vilka åtgärder socialministern avser vidtaga för att ge samma förutsättningar för privata barnmorskor som för offentliganställda. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Som framhölls i regeringsförklaringen har regeringen för avsikt att ge välfärden en ny inriktning. Bl.a. kommer vi att arbeta för att öka valfriheten. Konkreta åtgärder för en förbättring i detta avseende måste i stor utsträckning ske lokalt. Jag är övertygad om att sjukvårdshuvudmännen kommer att arbeta för att så sker. Det är självfallet angeläget att villkoren för den enskilde är likvärdiga oberoende av vilken vårdinrättning som anlitas.

Preventivmedel får förskrivas av barnmorskor enligt de bestämmelser som socialstyrelsen meddelar. De begränsningar i denna rätt som gjorts har sin grund i bedömningar om medicinsk säkerhet. Socialstyrelsen har i sitt förslag till abortförebyggande program framhållit att formerna för denna förskrivningsrätt bör ses över. Planering härför pågår enligt vad jag har erfarit.

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

Anf. 27 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret, även om jag inte tycker att det gick tillräckligt långt för att tillgodose de frågeställningar jag har tagit upp. Jag får väl också passa på att gratulera statsrådet till upphöjelsen från Sveriges näst största församling till den största. Den förflyttningen gör ju också att statsrådet är väl förtrogen med dessa olikheter, eftersom de finns i mycket stor utsträckning inom Stockholms läns landstings område.

Frågan är dessutom betydligt större än vad jag trodde i början, när jag såg det enbart som en skillnad mellan helt privata barnmorskor och de barnmorskor som finns inom den offentliga vården. Det problemet är stort nog, eftersom kvinnor inte kan välja fritt, men det finns också en mycket stor skillnad mellan de offentliganställda, entreprenörer inom området och privata barnmorskemottagningar. För att man skall åstadkomma en valfrihet dels för de blivande mödrarna, dels för dem som vill starta eget, antingen i entreprenadform eller i form av helt privat verksamhet, måste man ha likartade regler.

Jag menar då att det inte räcker att säga att detta är något som kan ske lokalt. I dag har förvisso en hel del åtgärder vidtagits lokalt av de olika landstingen för att – skulle jag vilja säga – försvåra möjligheterna till alternativ vård. Det finns emellertid en del möjligheter för staten att förändra detta så att det verkligen blir fråga om valfrihet.

Jag vill till slut fråga statsrådet: Avser statsrådet ta initiativ till exempelvis förändringar av upphandlingsreglementet, vilket man i dag baserar sig på när man sluter entreprenadavtal, eller till att villkora de resurser som staten ger för vård och omsorg i olika former?

Anf. 28 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Som jag nämnde i mitt frågesvar är det en viktig uppgift för regeringen att se till att det blir mer av valfrihet inom välfärden i Sverige. Det innebär att vi bl.a. har uttalat oss för att vi stegvis kommer att införa etableringsfrihet för läkare. Vi kommer förstås också att se över villkoren för andra yrkeskategorier.

Frågan om etableringsfrihet för just barnmorskor har ännu inte diskuterats. Detta har delvis att göra med att en del av deras arbetsuppgifter, exempelvis förskrivningen av preventivmedel, än så länge skall ske under läkarövervakning. Det är skälet till den skillnad som finns för närvarande i förskrivningsrätten mellan offentliganställda och privat engagerade barnmorskor. Det är det regelsystem som nu ses över.

Jag har inte uppfattat det så att några förändringar i själva upphandlingsreglementet skulle kunna stimulera den utveckling som Christina Linderholm nämner. Är det så, är jag mycket tacksam för att få lära mig mer om detta.

Den utveckling jag tycker man enklast kan peka på är den som har ägt rum i alla de landsting där partivänner till mig och Christina Linderholm har ett visst inflytande, där man helt enkelt kan göra upp med de barnmorskor som uppfyller de villkor man tycker kan vara lämpliga för att de skall klara verksamheten och ersätta dem på ungefär samma sätt som gäller för barnmorskor i övrigt. Det föds ju förmodligen inte fler barn för att vi får fler barnmorskor, så detta innebär inte någon kostnadskonsekvens för landstingen i det stora hela. Denna möjlighet finns redan nu. Om det sedan krävs regeländringar på statlig nivå, är vi beredda att överväga sådana också.

Anf. 29 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Herr talman! Jag är mycket tacksam för de initiativ som regeringen förutskickar att man tänker ta. Men jag tror inte att det kommer att bli en fullständig valfrihet vare sig för dem som så att säga vill öppna eget eller för dem som vill använda sig av den verksamheten.

Jag tänker inte nu gå in på upphandlingsreglementet, eftersom min fråga inte omfattar detta. Men det är omtalat att både jurister i landstingen och landstingens revisorer kräver att man vid upphandlingsavtal skall följa det upphandlingsreglemente som gäller för övrig upphandling inom offentlig verksamhet. Jag menar därför att man faktiskt måste vidta åtgärder även på det området.

För att få en valfrihet och en kvalitetsutveckling behövs det som sagt en positiv konkurrens, och då måste man ta initiativ för att åstadkomma det. Jag tror att regeringen måste ta de initiativen i stället för att vänta på att landstingen gör det.

Anf. 30 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! I den utsträckning det är som Christina Linderholm förutskickar, dvs. att upphandlingsreglementet kan tolkas på så sätt att valfriheten försvåras, skall vi omedelbart undersöka detta. En huvuduppgift för oss är förstås att ta bort de hinder som finns på statlig nivå för en valfrihet för medborgarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1991/92:123 om arbetslösheten inom Åmåls kommun

Anf. 31 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Britt Bohlin har frågat arbetsmarknadsministern vad han avser göra med anledning av eventuella framtida omstruktureringar av SJs verkstad i Åmål. Då frågan på det här stadiet i första hand berör mitt departement har frågan överlämnats till mig.

Genom det trafikpolitiska beslutet 1988 (1987/88:50) bestämdes att SJ skulle få förutsättningar att spela en viktig roll som ett konkurrenskraftigt transportmedel. En av förutsättningarna för detta var att SJ skulle bedriva tågtrafik på affärsmässiga villkor. Dessutom ålades SJ att med interna åtgär-

der förbättra sitt resultat med 1 miljard efter finansnetto vid utgången av 1992, jämfört med 1987 års resultat. Statens krav på lönsamhetsförbättring måste då av naturliga skäl följas av nödvändiga kostnads- och strukturrationaliseringar inom SJs organisation.

För närvarande pågår på verkstadssidan en översyn av verksamhetsstrukturen och organisationsformen för att uppnå ytterligare kostnadsbesparingar och en ökad konkurrenskraft.

Jag har full förståelse för frågeställarens oro över arbetslöshetsutvecklingen i regionen. Samtidigt är det viktigt för SJs långsiktiga överlevnad att verket ges tillfälle att göra nödvändiga rationaliseringar och produktivitetsoökningar för att bringa ned de fasta kostnaderna, som ju även direkt påverkar resenärernas biljettpriser. Enligt verksförordningen skall dock de krav som ställs av hänsyn till regionalpolitiken beaktas.

Departementet har därför vid kontakt med SJs ledning framfört önskemål om att SJ tar hänsyn till arbetsmarknadsläget i Åmål i den händelse man planerar förändringar av verksamheten på orten, förutsatt att detta inte hämmar en nödvändig strukturrationalisering.

Anf. 32 BRITT BOHLIN (s):

Herr talman! Jag skall be att få tacka statsrådet för svaret. Det var inte det statsråd som jag hade trott som svarade, men frågan ligger naturligtvis inom kommunikationsdepartementets område – t.o.m. just i dag, när TGOJ på sitt styrelsemöte förutsätts fatta beslut. Om beslutet blir så dåligt som vi har anledning att befara är det naturligtvis i högsta grad arbetsmarknadsministrarnas bekymmer.

Är det då så att vi över huvud taget inte kan medverka till nödvändiga rationaliseringar och strukturförändringar? Nej, så är det naturligtvis inte. TGOJ måste leva med kravet på bästa och effektivaste organisation, men det är precis vad man gör om man bibehåller och vidareutvecklar verksamheten just i Åmål.

Vid denna verkstad i Åmål finns mycket hög kompetens hos personalen, hög produktivitet och låg personalomsättning – alla goda kännetecken på en bra verkstad. Under de senaste fem åren har det gjorts investeringar på i runda tal 50 milj.kr., och därmed har en modern underhållsverkstad skapats, som är anpassad inte bara till SJs behov utan även till de förutsättningar som gäller på marknaden i övrigt. Den externa verksamheten har därmed fått stora utvecklingsmöjligheter.

Till detta kommer banverkets beslut om utbyggnaden av nordlänken.

Jag menar nog att SJs beslut måste ses i ett sammanhang och i ett helhetsperspektiv. Allt talar därför till förmån för just verkstaden i Åmål. Det finns inte i dag några rationella, ekonomiska eller regionalpolitiska skäl för att man skall stympa verksamheten vid verkstaden i Åmål så som nu föreslås. Det är helt oacceptabelt. Det är bra att departementet har framfört önskemål om detta, men jag skulle hellre vilja att departementet krävde av TGOJs styrelse att man inte vidtog dessa förändringar.

Anf. 33 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag delar Britt Bohlins oro i denna fråga, och därför har jag också diskuterat den med SJs generaldirektör. Bakgrunden är att SJ har un-

derhållsverkstäder på en hel del olika platser i landet, i Malmö, Örebro, Tillberga, Åmål och Eskilstuna. Man har helt enkelt en ganska stor övertalighet av personal på de här verkstäderna, med hänsyn till att t.ex. behovet av stora s.k. revisioner, när hela lok plockas ned, minskar undan för undan eftersom de ersätts med en annan typ av underhåll, som oftast kan utföras på SJs trafikverkstäder för lättare underhåll.

Ungefär 500 personer måste bort i denna organisation. Jag har alltså talat med SJ, och jag tror att man kommer att göra allt som över huvud taget är möjligt inom de ramar som man har för att behålla så många som möjligt i Åmål. Vi vet nämligen att Åmål har ungefär 4,3 % öppen arbetslöshet, jämfört med 2,9 % i hela riket, och att regionen ingår i stödområdet för regionalpolitiskt företagsstöd. Här finns en stor andel verkstadsarbetare – ungefär 20 %, jämfört med riket som helhet. Vi kommer att fortsätta att bevaka den här frågan och föra diskussioner med SJs ledning om de strukturrationaliseringar som trots allt är nödvändiga.

Anf. 34 BRITT BOHLIN (s):

Herr talman! Det var ett positivt svar som kommunikationsministern kom med. Det går inte att bortse från att den här verkstaden har en enormt stor betydelse för Åmål – kanske mer än på andra håll i landet. Åmål har en mycket liten andel tjänsteföretag och inte så stor andel kunskapsintensiv verksamhet, högteknologi, osv. Åmålsverkstaden står i mycket hög grad för just den delen av verkstadsindustrin, som är så väsentlig för Åmåls kommun.

Därför skulle jag bara än en gång vilja understryka att det inte är acceptabelt för Åmåls kommun att bära stora neddragningar vid SJ-verkstaden.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1991/92:125 om hastigheten på motorvägar

Anf. 35 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Knut Wachtmeister har frågat mig om jag avser att verka för att hastigheten på motorvägar generellt sätts till 110 km/tim.

Jag har förståelse för önskemålet om att höja hastigheten till 110 km/tim på våra bästa vägar. Det skulle kunna medverka till att vi får en bättre respekt för gällande bestämmelser. Flera av våra motorvägar har fått sänkta hastighetsgränser av miljöskäl. En bättre efterlevnad av hastighetsgränserna skulle kunna leda till att genomsnittshastigheten behålls på ungefär nuvarande nivå trots höjningar på vissa avsnitt. Hastigheten på motorvägarna är dock närmast en fråga för trafiksäkerhetsverket. Med hänsyn till alla relevanta faktorer undersöker verket för närvarande om det är möjligt att återgå till 110 km/tim på de sträckor där hastigheten häromåret sänktes till 90 km/tim.

Anf. 36 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret och önskar honom välkommen i ämbetet.

Min fråga ställdes förra onsdagen, innan trafiksäkerhetsverkets GD och NTFs ordförande hade uttalat sig positivt för en höjd fartgräns. Frågan ställdes också före torsdagens frågestund, då statsrådet på en fråga av Jan Sandberg inte föreföll vara negativ. Jag citerar ur det svaret: "Jag kan bara säga att vi på departementet också avser att överväga saken och vill verkligen få fram ett hållbart underlag för att kunna bestämma om man skall behålla de nuvarande gränserna."

En helt ny fråga uppstår nu, och det är om regeringens roll vid en eventuell förändring av hastighetsgränsen. Enligt nuvarande regler har trafiksäkerhetsverket bemyndigande från regeringen att besluta i den frågan. Enligt vad jag har förstått av svaret, anser sig statsrådet inte behöva ändra på bemyndigandet eller åberopa något som kan motivera ett undantag i bemyndigandet.

En följdfråga är om statsrådet, med kännedom om de faktorer som nu föreligger, är positiv till en höjning av fartgränsen och inte bara "har förståelse för önskemålet" som sådant, som det stod i svaret på min fråga.

Anf. 37 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag har i flera olika sammanhang sagt att jag är positiv till en höjning, men jag vill först se de bärande argumenten däremot och värdera dem. För närvarande är detta, som Knut Wachtmeister påpekade, ett ärende för trafiksäkerhetsverkets styrelse, och jag kommer att avvakta dess beslut. Trots allt kan någon komma att överklaga detta beslut. I så fall blir det ett ärende för regeringen, och då får jag anledning att ta ställning till frågan. För närvarande är det alltså trafiksäkerhetsverkets styrelse som har frågan i sin hand.

Anf. 38 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag har full förståelse för att statsrådet inte vill beskyllas för ministerstyre, men det hade suttit bra om han hade gjort ett auktoritativt uttalande. Nu har trafikutskottet enhälligt föreslagit en höjning av hastighetsgränsen, och trafiksäkerhetsverket och NTF är också för en sådan. Mycket talar för att trafiksäkerhetsverkets styrelse vid nästa sammanträde fattar ett sådant beslut. Det hade naturligtvis varit ytterligare en skjuts för den styrelsen om statsrådet nu direkt hade sagt sig vara positiv.

Jag får nöja mig med vad jag hittills har fått kommunikationsministern att säga, och jag tackar för svaret en gång till.

Anf. 39 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Det är inte riktigt säkert att Knut Wachtmeister behöver nöja sig med det. På den direkta frågan kan jag svara att jag personligen är positiv till en återgång, men jag har full respekt för att ärendet, om det hamnar på regeringens bord, skall samberedas bl.a. med miljödepartementet.

Anf. 40 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Då är jag också positiv till det svar jag fick. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1991/92:126 om småbåtslederna på Vänern

Anf. 41 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Isa Halvarsson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att utmärkningen av småbåtsleder på Vänern kan bibehållas.

Staten har självklart det yttersta ansvaret för säkerheten till sjöss lika väl som för säkerheten på våra vägar, i luften och på järnvägarna. Fritidsbåtstrafiken på Vänern, och för övrigt även på övriga svenska vattendrag, skall naturligtvis kunna bedrivas i säkra farleder även framdeles. Jag är medveten om den betydelse som fritidsfisket, fritidsbåtstrafiken och turismen i övrigt spelar i Vänerregionen.

Frågan om farledsutmärkningen i Vänern uppkom efter att den förra regeringen av besparingsskäl skurit ned anslagen till många statliga verksamheter, bl.a. till Vänerns seglationsstyrelse. Anslaget till seglationsstyrelsen skars ned med 780 000 kr. budgetåret 1991/92.

Vänerns seglationsstyrelse har inkommit med en skrivelse till Kommunikationsdepartementet och begärt överskridande av anslaget med 750 000 kr. Man anser sig annars inte ha möjlighet att tillse och underhålla farleder för både handelssjöfarten och fritidsbåtstrafiken. Frågan bereds för närvarande, och jag kan därför inte nu närmare redogöra för vilken lösning som bör väljas i detta ärende, men jag vill försäkra frågeställaren om att säkerheten för fritidsbåtarna på Vänern skall bibehållas.

Anf. 42 ISA HALVARSSON (fp):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret, som jag tolkar positivt. Jag vill ändå peka på några saker.

Utan utprickning av småbåtslederna blir det en drastisk försämring av småbåtslivet på Vänern. Säkerheten försämras i de attraktiva delarna av Vänern, dvs. i skärgården, med grunda vatten, där det redan nu ibland är svårnavigerat även med utprickning. Risken är att båtbesättningarna skräms av svårigheterna att navigera och väljer andra vatten eller andra semesteralternativ, vilket skulle vara mycket dystert för båtlivet på Vänern.

Om utprickningen försvinner påverkas också turismens ekonomi. En turistchef i Arvika, Lars Emthammar, har med hjälp av uppgifter som han har hämtat från Sveriges turistråds Båtliv, en folkrörelse och Sverigeturismen i siffror, räknat ut att Vänerturismen bidrar med 12,6 milj.kr., som går tillbaka till det offentliga genom skatter och avgifter. Dessa 12,6 miljoner skall då sättas i relation till vad man skulle kunna spara med 750 000 kr. Här finns alltså en stor skevhet. Denne turistchef har helt enkelt räknat hur många båtar som finns på Vänern och hur många dygn de är där. Rent schematiskt kan man säga att 63 % av turistomsättningen förr eller senare går tillbaka till det offentliga, till stat, landsting och kommuner. Därför skulle det vara en dålig affär för det offentliga att lägga ner utprickningen.

Anf. 43 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Det som Isa Halvarsson säger är naturligtvis helt riktigt; de här ekonomiska sambanden är väl kända. De finns i en mängd olika ärenden

där besparingar har varit nödvändiga – jag kan nämna inlandsbanan som ett exempel för att vi skall förstå vad det handlar om.

Som jag sade i mitt svar, bereds frågan för närvarande. På kommunikationsdepartementet studerar vi olika möjligheter att se till att säkerheten för fritidsbåtarna på Väneren bibehålls. När beredningen är klar kommer det så småningom att framgå i budgetpropositionen hur vi har försökt lösa den här frågan. Det är dess värre det enda jag kan svara Isa Halvarsson för närvarande, med hänsyn till de regler som gäller för beredning av regeringsärenden.

Anf. 44 ISA HALVARSSON (fp):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för det. Jag ser med tillförsikt fram mot ytterligare besked.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1991/92:129 om Gotlandstrafiken

Anf. 45 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Marianne Jönsson har frågat mig om jag är beredd att överväga ett borttagande av nuvarande koncession vad gäller färjetrafiken till och från Gotland.

Enligt min mening skall konkurrens eftersträvas där förutsättningarna finns. I den översyn av färjetrafiken till och från Gotland som sjöfartsverket fått i uppdrag att genomföra kommer frågan om konkurrens i trafiken att belysas. En viktig fråga i det sammanhanget är ju om konkurrens kan skapas utan ökad belastning av det statliga transportstödet.

Sjöfartsverkets översyn skall redovisas den 15 maj 1992. Innan dess vill jag inte ta definitiv ställning i frågan om konkurrens i Gotlandstrafiken.

Anf. 46 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

Vi har diskuterat färjetrafiken till Gotland många gånger i denna kammar. Jag är från Öland och har sett hur mycket sämre det har blivit med ett nytt rederi och ett nytt avtal. Vi har från fyra partier här i riksdagen föreslagit att avtalet skall omförhandlas och koncessionen brytas – det som för oss är det stora problemet. Det fanns tidigare färjeförbindelser från Öland och Västervik, men nu är det bara en hamn på fastlandet som har trafik till Gotland. Det är viktigt för Gotland att det finns ett statligt ansvar. Vi vill alltså att koncessionen skall släppas fri under sommarhalvåret.

I det svar som statsrådet här har lämnat sägs att konkurrens skall eftersträvas. Så långt har vi inte kommit tidigare. Det är själva knutpunkten. Vi talar om "färjesocialism" hemma hos oss. Många väntar i dag på kommunikationsministerns svar, då det här betyder otroligt mycket för vår landsända. Turismen är jämte jordbruket den allra viktigaste näringen på Öland. När Öland senast hade färjeförbindelse med Gotland, dvs. 1987, åkte 37 000

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

människor helt spontant över till Gotland, och de skulle inte ha gjort den resan om de inte haft den här möjligheten.

Av bekanta i turistnäringen som varit på en turistmässa i Berlin har jag fått reda på att tyskarna efterfrågar sådana här förbindelser och gärna vill att just denna öppnas igen.

Jag vill inte pressa kommunikationsministern ytterligare, utan jag vill bara fråga om det verkligen är så att frågan om koncessionen tas upp i översynen – jag hade uppfattat att det bara gällde priserna och avgifterna.

Anf. 47 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Sjöfartsverket har i uppdrag att genomföra denna översyn, och bakgrunden till det är en mängd motioner som har väckts i riksdagen med ett antal olika förslag om hur trafiken mellan Gotland och fastlandet skall kunna förbättras. Allt detta övervägs nu av sjöfartsverket. Jag ser verkligen den 15 maj an med stor tillförsikt, för att då få ta del av vad alla dessa goda förslag mynnar ut i. När man får väga in dem i ett både nationalekonomiskt och företagsekonomiskt perspektiv tror jag att regeringen framöver skall kunna komma med ett förslag.

Jag har i dag tittat på denna statistik, inför frågestunden, och problemet är att resandefrekvensen går brant upp under juli månad. Det är så försvinnande få som reser under vinterhalvåret att det naturligtvis inte är särskilt meningsfullt att konkurrera om de resenärerna. Det gäller alltså sommarhalvåret, som Marianne Jönsson säger.

Samtidigt är den stora resandefrekvensen under sommaren förutsättningen för att verksamheten skall gå ihop – det här med gungorna och karusellen. Annars ökar ju behovet av statliga insatser för resten av årets trafik.

Vi är alltså medvetna om synpunkterna från Marianne Jönssons region, och de kommer att vägas samman med synpunkterna i sjöfartsverkets översyn.

Anf. 48 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Det gäller självfallet sommartrafiken. Man har diskuterat detta med att plocka russen ur kakan, men vi har aldrig kunnat acceptera det. De som har åkt till Gotland från Oskarshamn skulle inte ha åkt från något annat ställe, utan de har rest spontant. Jag har varit i kontakt med rederier som är beredda att anpassa både tider och tonnage efter dessa förhållanden.

Nuvarande status är ju att det är en socialistisk prägel på det hela. Det är ett monopol, och vi tycker att det är fel att ett enda företag skall få härja på det här området som är så viktigt ur turistsynpunkt. Inte minst när gränserna österut nu har öppnats finns det olika kombinationer och olika möjligheter.

Med den socialistiska förhandlingsekonomi – som vi kallar den – som har varit har det bara blivit sämre kvalitet till högre priser. Gotland har förlorat, Öland har förlorat, men allra mest har konsumenterna förlorat. Därför drar jag samma slutsats som kommunikationsministern: Det skall bli mycket spännande. Det är bara det att maj ligger långt fram i tiden. Jag tänker på sommaren 1992, men det är väl inte möjligt att få det snabbare.

Anf. 49 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Det är ett civilrättsligt bindande avtal som staten har ingått med den operatör som för närvarande bedriver Gotlandstrafiken. Det kan naturligtvis inte ändras på kort sikt.

Däremot håller vi på och infriar löftena som utställdes av de partier som fick väljarnas förtroende i valet att se till att det blir billigare att ta sig mellan Gotland och fastlandet. På den punkten återkommer vi inom en inte alltför avlägsen framtid.

Anf. 50 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern ännu en gång – jag tycker att den kommentaren i alla fall andas förändring. Förändringens vind har börjat blåsa; den kommer ju från öster. Jag tycker att det är alldeles orimligt att vi här i riksdagen genom politiska beslut skall utestänga människor som vill trafikera det här området och som inte ens gör anspråk på statligt stöd. Tack så mycket!

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1991/92:143 om miljöpåverkan från busstrafiken

Anf. 51 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat mig om hur regeringen avser förmå trafikhuvudmän och företag att använda fordon som klassificeras enligt de s.k. LETT-normerna – alltså normer för lågemitterande fordon, i enlighet med förslag i miljöpropositionen i våras.

Jag vill först erinra Annika Åhnberg om att huvudmän och företag har självständigt ansvar för sina inköp av bussar till kollektivtrafiken. Därför är frågan egentligen riktad till fel person.

Jag vill ändå säga att jag just i dag har sammanträffat med företrädare för Svenska lokaltrafikföreningen och diskuterat bl.a. dessa frågor.

Vad jag har erfarit är att deras utvecklingsarbete nu inriktas mot att klara alltmer långtgående avgavskrav och rekommendationer. Man använder t.ex. nu alltmer den renare dieseloljan i klass 2.

Jag vill för det andra erinra om att regeringen också föreslagit riksdagen att etanolskatten helt skall slopas från den 1 januari 1992. En ökad etanolanvändning, bl.a. i kollektivtrafikens bussar, bidrar till att nå resultat i avgasrening i dessa fordon och därmed till att uppnå LETT-normen.

Anf. 52 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Jag måste då säga att det är bland de magrare svar jag har fått på en fråga, och det har ju hunnit bli en hel del vid det här laget.

Att kommunikationsministern dessutom anser att frågan är ställd till fel person tycker jag nästan är upprörande. Visserligen har trafikhuvudmännen naturligtvis ett självständigt ansvar för vilka fordon de köper in – det har jag inte ifrågasatt, och det ifrågasatte säkert inte den gamla regeringen och sä-

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

kert inte heller riksdagen i våras när man fattade sitt stora miljöpolitiska beslut. Men regeringen har ju ändå ett övergripande miljöpolitiskt ansvar.

Jag tycker t.ex. att det verk, naturvårdsverket, som har utarbetat de här rekommendationerna, de s.k. LETT-rekommendationerna – rekommendationerna om lågemitterande tunga tätortsfordon – kunde få i uppdrag att aktivt ta upp diskussioner med trafikhuvudmän om hur man kan gå vidare för att åstadkomma att de bussar som trafikerar tätorter skall vara av den här karaktären.

Det är ju så – jag hoppas att kommunikationsministern åtminstone håller med om det – att trafiken, i synnerhet dieseltrafiken, är ett av de största miljöproblem vi har att hantera i vårt samhälle. Det behövs åtgärder på många olika plan. Det har också diskuterats att t.ex. upphandling från olika huvudmän i samhället av varor och tjänster måste ges en miljöprofil. Då blir det viktigt vilken typ av fordon man inhandlar.

Jag måste säga att jag är besviken över kommunikationsministerns svar. Jag hade väntat mig ett mer aktivt förhållningssätt, särskilt mot bakgrund av att den nya regeringen i sin regeringsdeklaration angav miljöpolitiken som ett av fyra prioriterade områden.

Anf. 53 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag är lika förvånad över Annika Åhnbergs påstående, att det här svaret skulle kunna tolkas så att vi har övergivit regeringsdeklarationens formuleringar om miljöpolitikens betydelse. Jag kan försäkra Annika Åhnberg att en av de prioriterade uppgifterna för mig som ny kommunikationsminister är just att "upprioritera" miljöambitionerna på denna sektor, som faktiskt är den mest miljöbelastande av alla sektorer i vårt samhälle. Jag kan försäkra Annika Åhnberg att detta är ett arbete som för närvarande bedrivs med mycket stor intensitet. Vi håller på och organiserar oss, på departementet bl.a., för att klara av det.

Men det är faktiskt så att det är trafikhuvudmännen som är ansvariga för detta. Hur mycket Annika Åhnberg än må ogilla den tanken är det faktiskt så. Men vi för resonemang, och jag upprepar att vi så sent som i dag har haft diskussioner med Svenska lokaltrafikföreningen om de här sakerna.

Det är inte enbart fordonen som är problem. Skall man klara LETT-normen räcker det inte med dieselolja klass 2; då krävs det dieselolja klass 1. Den finns ännu inte ute på marknaden i sådan omfattning att den kan användas överallt. Det finns den typen av "intrappningsproblem" av de nya specifikationer som LETT-normen innebär.

Vi håller som sagt på och arbetar med de här frågorna, och jag är övertygad om att vi med en gemensam insats från riksdagen och regeringen kommer att lyckas med att vända trenden och få renare kollektivtrafikfordon, framför allt i tätorterna.

Anf. 54 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag delar naturligtvis den förhoppningen. Men jag vill gärna påpeka att den tidigare regeringen hade ett aktivt förhållningssätt till exempelvis branschorganisationer i kemikaliebranschen och andra branscher. De partier som då utgjorde oppositionen tyckte att det ibland förekom för litet

aktiviteter från den regeringens sida, men vi väntar oss att den nya regeringen skall vara minst lika aktiv när det gäller att föra diskussioner som gagnar miljön med olika aktörer – det må vara branscher eller t.ex. trafikhuvudmännen, som ju också är en viktig kategori. Det är ändå viktigt att den politiska instans som har ett så övergripande ansvar som regeringen har aktivt för de diskussionerna.

Nu när vi skall ha marknadsekonomi med moral, som kommunikationsministerns eget parti så klokt uttryckte det i valrörelsen, är det viktigt att inse att dieselolja kategori 1 kommer att finnas först när marknaden kräver det. När kunderna, dvs. trafikhuvudmännen, fordrar att kunna ha fordon som kräver detta bränsle, kommer också det bränslet att finnas på marknaden. Hur man än ser på det här är det alltså viktigt med aktivitet i alla olika led.

Anf. 55 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag noterar att Annika Åhnberg numera anlägger ett marknadsekonomiskt perspektiv på hur miljöproblemen skall lösas. Det är glädjande – det är en nyorientering när det gäller hennes parti som vi noterar med stor tillfredsställelse.

Jag tror inte att vi på något sätt har slappnat av när det gäller kontakterna med olika branschorganisationer. Det finns tvärtom anledning att tro att den uppläggning av trafikmiljöarbetet som är på gång inom departementet kommer att innebära ökade aktiviteter på de här områdena.

Anf. 56 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Kommunikationsministern har en något fördomsfull inställning till vänsterpartiet. Det är nu rätt länge sedan vi insåg att marknadsmekanismer är viktiga. Men det är lika viktigt att påpeka att den globala, ekologiska kris som vi faktiskt lever i kräver – inte planhushållning men väl en planerad hushållning.

Jag utgår från att kommunikationsministern delar uppfattningen att lika litet som man kan ha den förödande typ av planhushållning som man har haft i Östeuropa, lika litet kan man ha en oreglerad marknadsekonomi. Vad som behövs är en övergripande planerad användning av jordens naturresurser och inom den stort utrymme för marknads mekanismer att verka.

Jag ser fram emot att så småningom i praktiken få märka något resultat av att regeringen har varit aktiv när det gäller den tunga dieseltrafiken i tätorterna, som är ett stort miljöproblem.

Anf. 57 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag kan bara konstatera att jag i stort delar den vision av hur miljöproblemen skall lösas som Annika Åhnberg här redogjorde för.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1991/92:150 om Arlanda

Anf. 58 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Eva Johansson har frågat mig om den nuvarande regeringen kommer att arbeta med samma utgångspunkt som den förra beträffande utbyggnad av Arlanda flygplats utöver en tredje rullbana.

Den förra regeringen fattade den 15 augusti 1991 beslut enligt naturresurslagen om en utbyggnad av Arlanda flygplats. Från den utgångspunkten blev det tillåtet att på vissa villkor vid Arlanda bygga en tredje rullbana. Till beslutet fogades ett avtal mellan Sigtuna kommun och luftfartsverket, vari verket förbinder sig att inte bygga ut fler rullbanor utan att kommunfullmäktige har medgivit utbyggnaden.

Eftersom koncessionsprövningen av den tredje rullbanan enligt miljöskyddslagen ännu inte är avslutad förefaller frågan om ytterligare utbyggnader på Arlanda något hypotetisk. Som svar på frågan kan jag emellertid konstatera att den sittande regeringen inte har några planer på att ändra regeeringsbeslutet. Luftfartsverket har heller inte aviserat att man har för avsikt att omförhandla det träffade avtalet.

Anf. 59 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar Mats Odell för svaret. Han tycker att frågan är hypotetisk. Det hindrar inte att många människor oroar sig för att den nya regeringen, i det här fallet liksom i så många andra fall, skall ompröva kloka besked som den förra regeringen gav.

Det här är en mycket viktig fråga för alla dem som bor och verkar i närheten av Arlanda. Utvecklingen där för med sig allt större miljöproblem. Det är problem med både buller och utsläpp, både till marken och till luften, som beror på flygtrafiken. Det förekommer naturligtvis också problem som orsakas av trafiken på land, till och från Arlanda.

Beskedet från den förra regeringen att ingen ytterligare rullbana skulle tillåtas efter den tredje mottogs med stor tacksamhet, naturligtvis av de människor som inte heller ville ha den tredje rullbanan men också av dem som menade att den tredje rullbanan kunde accepteras från miljösynpunkt. Därför är det viktigt att nu få besked om att den nya regeringen ser på den här saken på samma sätt som den förra regeringen gjorde.

Jag vet att luftfartsverket under en rad år har haft ganska långtgående planer på att bygga både bana nr 4 och bana nr 5, och jag tolkar Mats Odells svar så, att skulle luftfartsverket göra nya framstötter om utveckling på Arlanda kommer man att få samma besked från Mats Odell som man fick av den förra, socialdemokratiska, regeringen.

Anf. 60 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag vidhåller naturligtvis att den här frågan är något hypotetisk. Flygtrafiken har minskat – ganska drastiskt t.o.m. Det sker en utbyggnad av järnvägsnätets snabbtågslinjer, som kommer att ta upp konkurrensen med flyget på ett mycket handfast sätt. Det har vi redan sett prov på. Jag tror alltså att man kan lita på att avtalet mellan luftfartsverket och Sigtuna kommun, som såvitt jag förstår är ett civilrättsligt bindande avtal – jag har

en kopia av det framför mig – inte kommer att rivas upp. Här står i § 1: För det fall att kommunen saknar lagfäst möjlighet eller inte bereds tillfälle att genom vetorätt förhindra att flygplatsen byggs ut med ytterligare rullbanor, förbinder sig luftfartsverket att inte genomföra en sådan utbyggnad utan att kommunens fullmäktige har medgivit utbyggnaden.

Herr talman! Jag tycker att detta besked står sig, oavsett vilken kulör det är på regeringen. Här är det alltså civilrätten som gäller.

Anf. 61 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag är självfallet medveten om att flygtrafiken har minskat. Men det kan ju inte vara den nya regeringens målsättning att ha en ständig lågkonjunktur. Så småningom vänder konjunkturen, och då ser situationen också annorlunda ut – det är jag övertygad om. Då kommer diskussionerna om en utveckling av flygtrafiken i Stockholmsregionen.

Problemet är inte begränsat till att bara säga nej till en fortsatt utveckling vid Arlanda. Det handlar också om att man måste säga ja till en utveckling någon annanstans, om flygtrafiken skall kunna expandera. Då behövs det handling för att hitta alternativ. Jag tror att Mats Odell är fullt på det klara med att det inte är helt lätt att hitta alternativ som accepteras på den ort eller i den omgivning som det är fråga om – av precis samma skäl som vid Arlanda: Människor är oroad över miljöutvecklingen. Därför krävs det handling från regeringens sida liksom från regionens sida. Det skulle vara intressant att få veta hur regeringen ser på det.

Anf. 62 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Det är svårt att spå, särskilt om framtiden. Hur det går med flygtrafikutvecklingen framöver vet vi ingenting om. Jag kan bara säga att om det i en okänd framtid kommer att ske någon ytterligare utbyggnad av Arlanda kommer det att ske i enlighet med de civilrättsliga avtal som kan komma att upprättas mellan luftfartsverket och de berörda kommunerna. – Det är det svar som jag kan ge på den fråga som Eva Johansson har ställt.

Anf. 63 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Visst är det svårt att spå, Mats Odell.

Jag är ganska förvånad över att Mats Odell inte har några tankar om den handlingsberedskap som dock måste finnas i den här frågan, liksom i många andra frågor, där det tar lång tid att gå från tanke till handling; det här är en sådan fråga, både med tanke på omfattningen av de anläggningar det handlar om och med tanke på de opinioner som måste få ett ord med i laget.

Anf. 64 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Herr talman! Jag kan bara konstatera att Eva Johansson nu ställer en helt ny fråga till mig om handlingsberedskap och alternativa lägen. Den frågan är jag faktiskt inte beredd att svara på. Jag har tankar även om sådana saker, men jag tycker faktiskt att vi får hålla oss till de regler som gäller för att ställa nya frågor.

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

Anf. 65 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Då skall jag ge Mats Odell möjligheter att utveckla de tankarna vid en kommande frågestund. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1991/92:95 om miljökonsekvensanalyser rörande Öresundsbron

Anf. 66 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Siw Persson har frågat miljöministern vad regeringen avser att göra för att utnyttja den regionala kompetens som finns i Skåne vid den kommande miljökonsekvensanalysen av en fast förbindelse över Öresund.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Siw Persson kan vara förvissad om att det i den förestående miljöprövningen av en fast förbindelse över Öresund kommer att finnas stort utrymme för att ta till vara de kunskaper om miljön och markanvändningen som finns, bl.a. hos kommunerna, länsstyrelserna och kommunalförbunden i Skåne.

Jag kan konstatera att miljöaspekterna på en fast Öresundsförbindelse behandlades här i kammaren vid en frågestund den 15 oktober i år. Miljöministern hänvisade då till regeringsförklaringen och det som där framhålls om att en miljöprövning av en Öresundsförbindelse kommer att äga rum och att regeringen kommer att se till att miljökonsekvenserna av en sådan förbindelse kommer att bli grundligt utredda.

Det är viktigt att framhålla att regeringens prövning kommer att starta först när en ansökan inkommit från projektets huvudman. En sådan ansökan skall enligt naturresurslagen innehålla en miljökonsekvensbeskrivning. Motsvarande regler gäller för prövningen enligt vattenlagen.

Jag vill också nämna att en ansökan om tillstånd enligt naturresurslagen för en fast förbindelse över Öresund kommer att sändas på en bred remiss, där bl.a. regionala och lokala intressen kommer att bli väl företrädde. Dessa intressen kommer även till tals vid prövningen enligt vattenlagen. I detta sammanhang vill jag dessutom erinra om att länsstyrelsen i Malmöhus län redan till regeringen har redovisat behovet av att en förbindelses konsekvenser för markanvändning och miljö utreds.

Anf. 67 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för det enligt min mening mycket allmänt hållna svaret.

Anledningen till att jag ställde frågan var att jag har fått reda på att förfrågningar har gått till marinbiologer i Göteborg och Stockholm, som säkert är mycket kompetenta. Inom Lunds universitet och sydvästra Skånes kommunalförbund finns dock flera mycket kompetenta marinbiologer som inte har fått någon förfrågan. I Malmöhus län har Öresundsfonden på ett mycket kompetent sätt gjort utredningar i Öresund. Dessa människor har ännu inte fått någon förfrågan. Vi har en miljödelegation i västra Skåne där Öresunds-

och Skälderviksgruppen i över ett år har arbetat med provtagningar, undervattensfilmning och förslag till kontrollprogram. Denna grupp har inte heller fått någon förfrågan.

Eftersom jag vill tolka statsrådets svar positivt förutsätter jag att man inom en snar framtid verkligen tillgodogör sig den breda kompetens som finns hos oss. Vi skall komma ihåg att dessa människor har haft Öresund som arbetsplats på olika sätt. Deras kompetens är unik i jämförelse med andra kompetenta forskares.

Anf. 68 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Siw Persson har helt rätt i att det finns många som besitter stora kunskaper på det här området, och det gäller förstås även regionalt. Det finns dock två steg i det här. I det här läget är det de som skall bygga Öresundsbron, det bolaget, som skall ta fram de miljökonsekvensbeskrivningar som enligt lagen skall lämnas till regeringen. Det är de som nu bestämmer vad de lyfter fram i materialet och vems kunskaper de lyfter fram. Sedan får vi bedöma underlaget, dra slutsatser och begära in ytterligare upplysningar och kunskaper.

Vid prövningen enligt naturresurslagen skall det göras en bred och allsidig belysning av konsekvenserna. Även andra stater än Sverige och Danmark skall ha möjlighet att yttra sig när det gäller det här projektet. Det breda underlaget till beslutet blir inte färdigt förrän regeringen verkligen har sammanställt allt som är möjligt att sammanställa.

Anf. 69 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Det finns som jag sade många mycket kompetenta människor som jobbar i Malmöhus län inom universitetet och på andra områden. Dessa människor har med besvikelse sett att förfrågningar redan har gått till andra personer. Dessa människor har i och för sig varit kritiska till en fast förbindelse över Öresund. I dystra stunder har man tänkt att man blir hindrad bara för att man är kritisk.

Allt har dock två sidor, och jag tycker att man bör kunna vända på det här. Om dessa människor får ett uppdrag, så vet man att de gör en ordentlig och extrem utredning. Vi vet då att vi får ett bra underlag att stå på. Det skall vi vända till något positivt.

Anf. 70 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag tycker att Siw Persson talar mycket klokt. Det är klart att vi i regeringen kommer att vara oerhört intresserade av att få ett så allsidigt och bra underlag som möjligt där alla argument, kunskaper och forskningsresultat som har något med det kommande beslutet att göra lyfts fram. Den här frågestunden kanske också blir en liten signal om vilka som finns och vilka som vill vara med och diskutera den här frågan.

Anf. 71 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Jag hoppas, fru statsråd, att detta medför att man tittar extra noga på vilka som skall ha uppdrag. I så fall är jag mycket nöjd.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

16 § Svar på fråga 1991/92:100 om pensionsåldern för yrkesofficerare

Anf. 72 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Henrik Landerholm har frågat mig om jag är beredd att medverka till en ändamålsenlig åldersstruktur i försvaret genom bibehållen eller sänkt pensionsålder för yrkesofficerare. Frågan har aktualiserats genom de förslag som militära pensionsåldersutredningen nyligen presenterat.

Utredaren har föreslagit att försvarsmaktens myndigheter får möjlighet att för högst fyra år anställa annan militär personal än yrkesofficerare, främst för att tillgodose behovet av yngre befäl. Myndigheterna skall vidare få avtala med den enskilde yrkesofficeraren om villkoren för övergång i 35–40-årsåldern till annan sysselsättning utanför försvarsmakten. Utredaren har också föreslagit att det statliga pensionsavtalet och därmed 65 års pensionsålder skall tillämpas på yrkesofficerarna. Den nuvarande pensionsåldern på 60 år föreslås dock gälla övergångsvis en bra bit in på 2000-talet.

Det finns för närvarande en brist på yngre yrkesofficerare i det militära försvaret. Samtidigt finns det ett överskott på det äldre befälet. En viktig fråga framöver blir därför att komma till rätta med åldersstrukturen hos det aktiva befälet. Yrkesofficerarnas ålderssammansättning måste anpassas bättre till deras uppgifter i försvaret. Ytterst är detta också en fråga om krigsorganisationens kvalitet.

Utredarens betänkande har nu överlämnats till statens arbetsgivarverk. Det ankommer således på arbetsgivarverket och personalorganisationerna att återuppta förhandlingarna om pensionsvillkoren för yrkesofficerarna. Vad avser den kommande försvarsbeslutsperioden har jag sagt att överbefälhavaren skall utgå från gällande regler i fråga om de anställdas pensionsålder.

Anf. 73 HENRIK LANDERHOLM (m):

Herr talman! Först vill jag tacka försvarsministern för svaret. Jag är emellertid inte riktigt på det klara med den långsiktiga innebörden av detta svar. Försvarsministern anger i såväl sitt svar som planeringsanvisningarna till de statliga myndigheterna inför vårens försvarsbeslut att utredningens resultat inte skall ligga till grund för planeringen, dvs. man skall förutsätta att gällande regler för pensionsålder men också för personalreduktion skall bibehållas. Det är min förhoppning att statens arbetsgivarverk skall uppfatta det här som en tydlig signal. Men jag ser risken att man fortsätter att driva sin egen linje. Om man skickar utredningen vidare till dem skulle det av statens arbetsgivarverk kunna tolkas som en uppmuntran.

Statens arbetsgivarverk har ju inte tidigare tagit hänsyn till de uttalanden som försvarsutskottet har gjort såväl år 1988 som år 1991 avseende en pensionsåldershöjning för yrkesofficerare, som man då kraftfullt avvisade. Jag är inte riktigt säker på att man kommer att klara av att tolka den här signalen heller. Det är min uppfattning – jag är övertygad om att försvarsministern delar den – att krigsorganisationens behov av rätt utbildad personal i rätt åldersläge måste styra pensionsåldern. Det är också en viktig säkerhetspolitisk signal att inte låta försvaret förgubbas.

Tyvär innebär utredningens förslag att snedfördelningen mellan yngre,

fältdugliga officerare och äldre, kanske främst administrativt kompetenta, blir ännu värre. Försvarets behov är just nu att 73 % skall vara yngre än 44 år och resten äldre. Med 65 års pensionsålder skulle enligt utredningen bara 53 % vara under 44 år redan år 1997.

Jag hoppas att försvarsministern delar min ambition att skapa rätt åldersstruktur på försvarets personal, och inte utesluter att detta i ett senare skede faktiskt kan kräva ett regeringsingripande beroende på resultatet av förhandlingarna mellan arbetsgivarverket och personalorganisationerna.

Anf. 74 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Här finns en förhandlingsrätt, som också gäller de svenska officerarnas och yrkesbefälens organisationer. I en förhandling finns som bekant två parter. Frågan är emellertid mera komplicerad än så, men det har befunnits naturligt att frågan ändå överlämnas till en förhandling i det skede som vi nu befinner oss i.

Jag har i kontakter med statens arbetsgivarverk uttryckt tvekan om att generellt gå över till 65 års pensionsålder. Jag har sagt – jag vill ändå redovisa min personliga uppfattning – att det är möjligt att man för vissa begränsade kategorier kan tänka sig 65 år som pensionsålder. En del yrkesbefäl har s.k. stabs- eller skrivbordstjänst. De har i praktiken inga mer fysiskt ansträngande uppgifter än en rad andra människor inom den offentliga sektorn. Det kan därför vara rimligt att man överväger att också dessa kategorier skall ha 65 år.

Frågan är dock – jag säger det än en gång – mera komplicerad än så. Det handlar också om att sända ut säkerhetspolitiska signaler. De flesta länder i världen har en 60-årig eller lägre pensionsålder. Det bör också tas med i beräkningen.

Herr talman! Ytterst får vi återkomma till frågan när vi kan se resultatet av förhandlingarna eller vartåt det lutar och när det är dags för ett nytt försvarsbeslut. Jag har personligen inte låst mig i denna fråga.

Anf. 75 HENRIK LANDERHOLM (m):

Herr talman! Jag är mycket nöjd med försvarsministerns upplysning att det i slutändan faktiskt kan bli så att man från regeringens sida måste titta på frågan ytterligare, beroende på att officerarnas pensionsålder utgör en viktig säkerhetspolitisk signal. I ett läge där försvaret rationaliserar och försöker dra ned antalet officerare är det extra viktigt att vi inte får behålla onödigt många äldre officerare. Det måste skapas möjligheter att få så många yngre officerare som möjligt kvar.

Anf. 76 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Herr talman! Får jag bara i rättvisans namn säga att utredarens förslag innebär att en eventuellt höjd pensionsålder icke skall slå igenom förrän in på 2000-talet. Det handlar således inte om att i det korta perspektivet göra några förändringar som skulle kunna påverka effektiviteten i det svenska försvaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1991/92:110 om den framtida vapenhandeln

Anf. 77 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Kent Carlsson har frågat utrikesministern om innebörden av en mening i det tal hon höll inför FN:s generalförsamling den 10 oktober i år, där hon uttryckte en förhoppning att de kommande åren skulle kunna bli märkesår för en begränsad handel med konventionella vapen. Mot denna bakgrund frågar Kent Carlsson om detta innebär någon förpliktelse för Sverige att förändra sin nuvarande vapenexportpolitik och ytterligare begränsa exporten av konventionella vapen från Sverige. Frågan har överlämnats till mig.

Jag vill inledningsvis understryka att den svenska politiken avseende export av krigsmateriel utgår från våra egna behov. En inhemsk försvarsindustri utgör en väsentlig tillgång i den svenska säkerhetspolitiken. Vår strävan att stå utanför andra länders konflikter genom militär alliansfrihet i fred, som syftar till neutralitet i krig, ställer även i dagens situation krav på ett starkt försvar.

Herr talman! Kent Carlsson har i sin fråga berört ett ämne som i sin helhet har en betydande räckvidd. Det gäller det internationella arbetet för fred och avspänning, som Sverige under en lång tid aktivt medverkat i.

Även detta arbete gagnar Sveriges säkerhetspolitiska intressen genom att syfta till internationell nedrustning och minskade spänningar i vår omvärld. Det multilaterala nedrustningsarbetet inom Förenta nationernas ram är en väsentlig del i detta arbete. På senare tid har en rad viktiga initiativ presenterats i fråga om icke-spridning. Initiativen har rört såväl massförstörelsevapen som konventionella vapen. Den irakiska attacken på grannlandet Kuwait gjorde världen uppmärksam på de stora rustningar som under en följd av år pågått på vissa håll i tredje världen. Förutsättningarna för ökad internationell uppslutning kring dessa frågor och för ett konstruktivt arbete inom FN:s ram har därför ökat väsentligt.

Det är i detta sammanhang arbetet för en ökad transparens i den internationella handeln med konventionella vapen kommer in som ett viktigt led i ansträngningarna att förhindra en okontrollerad spridning av vapen. Sverige stöder aktivt detta arbete, tillsammans med många andra stater, bl.a. länderna inom den Europeiska gemenskapen.

Det har tidigare visat sig svårt att definiera och vinna gehör för en klar FN-roll på vapenhandelns område. Detta hänger delvis samman med att många länder, inte minst i tredje världen, är beroende av vapenimport för sin nationella säkerhet. I FN:s första utskott antogs nu den 15 november med stor majoritet en resolution som innebär beslut om att upprätta ett FN-register avseende internationell handel med konventionella vapen. Sverige var jämte ett trettiotal länder medförslagsställare till denna resolution, som inom några veckor förväntas komma att antas i generalförsamlingen.

För svensk del har vi som bekant intagit en restriktiv vapenexportpolitik. Den innebär ett generellt exportförbud men med möjlighet för regeringen att ge dispens. Redovisning av den svenska vapenexporten sker öppet i de årliga redogörelser som sedan ett antal år ges till riksdagen.

Jag vill nämna att regeringens redovisning för den svenska krigsmateriel-

exporten för år 1990 i engelsk översättning har överlämnats till övriga medlemsstater i FN som ett led i vår strävan efter en ökad öppenhet.

Enligt SIPRIs statistik minskade den internationella handeln med tyngre konventionella vapen med inte mindre än 35 % under år 1990. Sveriges andel av den totala exporten av sådana vapen i världen i fjol uppgick till ca 0,5 %. Värdet av den svenska krigsmaterielexporten var år 1990 ca 3,3 miljarder kronor. Detta motsvarade knappt 1 % av den totala svenska varuexporten samma år. Regeringen avser att under våren 1992 till riksdagen lämna en redogörelse för krigsmaterielexporten under innevarande år. Att döma av de utförseltillstånd som har meddelats kommer värdet av exporten under år 1991 att ligga ungefär på samma nivå som år 1990, vilket då innebar en väsentlig nedgång jämfört med året innan.

Herr talman! Som framgår av de redovisade siffrorna och mot bakgrund bl.a. av de nämnda ansträngningarna för att öka öppenheten om den internationella vapenhandeln är Sverige berett att påta sig alla de förpliktelser som kan komma att följa av FNs fortsatta arbete rörande den internationella handeln med konventionella vapen.

Vad beträffar den svenska krigsmaterielexportpolitiken vill jag framhålla att arbetet fortgår inom regeringskansliet med en kommande proposition om ny krigsmateriellagstiftning. Detta torde resultera i ett förslag till riksdagen under innevarande riksdagsår.

Anf. 78 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret på frågan, som jag dock inte tycker är något svar på frågan. Det är snarare en redogörelse för läget i världen i vad gäller konventionella vapen och icke-spridning. Min fråga gäller vad den svenska regeringen är beredd att göra med den svenska vapenexportpolitiken. Skall det uttalande som Margaretha af Ugglas gjorde i FNs generalförsamling leda till att regeringen i lagförslag eller på annat sätt medverkar till en minskad svensk vapenexport? Jag ställer återigen den frågan till ministern.

Sverige är en av de största vapenexportörerna i världen. Enligt SIPRI är vi bland de tio största. Sverige har självfallet ett ansvar som en stor vapenexportör att driva frågan om minskad export av vapen internationellt men också att agera självt. Jag skall ta några exempel på länder dit Sverige har exporterat vapen och där det har förekommit konflikter. Det gäller Indien och Pakistan. 200 har dödats i år. Det gäller också Indonesien. Vi har i och för sig inte exporterat till Indonesien sedan år 1990, men det förekommer i dessa dagar brott mot de mänskliga rättigheterna. Kommer den nya regeringen att stoppa framtida export till Indonesien, som har visat sig vara en stat som förtrycker befolkningen på Östtimor? Det finns flera andra exempel. Singapore exporterar t.ex. vapen vidare som har importerats från Sverige.

Vad kommer Sverige att göra mera praktiskt förutom att stödja FN-förslaget om ett register? Kommer vi att stödja det förslag som Canada har lagt fram om att det här skall tas upp i ESK-processen? Finns det funderingar om att man i den nya lagen om krigsmateriel skall göra bestämmelserna ännu

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

Svar på frågor

mer restriktiva? Har regeringen några idéer om hur utrikesministrarnas uttalande skall förverkligas i praktiken?

Anf. 79 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! När utrikesministern talade om att det kan bli ett märkesår syftade hon inte minst på det förhållandet att det finns en helt annan medvetenhet än tidigare om behovet av att minska handeln med konventionella vapen. Det främsta uttrycket för detta är just att handeln minskar. Det är det mest uppmuntrande.

När det gäller de förpliktelser som kan aktualiseras i det korta perspektivet kan de komma som ett resultat just av resolutionen i FN om ett särskilt vapenregister. Trots att vi har visat en mycket stor öppenhet med internationella mått mätt när det gäller redovisning av vår krigsmaterielexport och krigsmaterielhandel, kan det innebära att ytterligare en del kompletterande uppgifter skall lämnas rörande vår vapenexport. Om jag har förstått resolutionen rätt – de praktiska anvisningarna är inte utarbetade i detalj – kommer även redovisningen av importen att förändras.

Kent Carlsson tog upp den framtida krigsmaterielexportlagstiftningen. Vi arbetar nu från fall till fall med utgångspunkt från de riktlinjer som riksdagen tidigare har lagt fast. Inga förändringar har gjorts i detta. En ny krigsmaterielexportproposition kommer till våren. Jag vill inte föregripa resultatet av de överväganden som regeringen kan göra på den punkten.

Anf. 80 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Visst är det glädjande att försäljningen av vapen i världen minskar. Det är mycket glädjande. Men den fråga jag ställde gäller huruvida Sverige som tidigare har haft en pådrivande roll även under den nya regeringen är beredd att ta initiativ både nationellt och internationellt. Det jag har hört hittills gäller att vi stöttar förslaget om ett FN-register. Jag skulle vilja veta om regeringen är beredd att ta några inhemska initiativ.

De förarbeten och utredningar som gäller den lagstiftning som regeringen nu jobbar med pekar snarare på att vi underlättar exporten av vapen genom vapenteknologisamarbete med Frankrike och andra, just för att skydda vår egen industri. Det finns en risk för att Sverige kommer att stå för en större del av vapenexporten sammantaget.

Avslutningsvis vill jag fråga: Skall jag tolka detta som att regeringen inte har några idéer eller funderingar om hur man på nationell basis skall minska svensk vapenexport?

Anf. 81 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! När det gäller det internationella samarbetet har Sverige, precis som sades, aktivt stött och medverkat i arbetet med den FN-resolution som har utfärdats. Vi kommer att stödja alla realistiska alternativ för att gå vidare på den vägen.

När det gäller den nationella sidan konstaterar jag att det finns bred partipolitisk enighet om att vi skall ha en krigsmaterielindustri, och för att kunna upprätthålla den är det nödvändigt med en viss export. De riktlinjerna är vi eniga om. Jag menar att det är en styrka. När vi arbetar vidare med dessa

frågor är vår avsikt att söka en så bred partipolitisk uppslutning som möjligt också om de framtida riktlinjerna, som kommer att föreslås i propositionen om krigsmaterielexport. En god grundval finns i den parlamentariska utredningen där vi har en bred partipolitisk enighet om krigsmaterielexportpolitiken. Den skall vi slå vakt om.

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

Anf. 82 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Det har ett egenvärde att det finns en bred politisk enighet eller majoritet för den politik som skall föras när det gäller vapenexporten. Men med den nuvarande vapenexportlagstiftningen ges regeringen stora möjligheter till tolkningar och beviljande av dispenser för vapenexport. Ett exempel är just Indonesien. Exporten har nu upphört, men säkerligen kommer en ny begäran om att få exportera till Indonesien. Ett led i minskandet av svensk vapenexport och också i värnandet om mänskliga rättigheter är att den nya regeringen säger nej till sådana licenser. Det är en fråga till herr Dinkelspiel, om det är den nya regeringens avsikt att vara restriktiv på den punkten och säga nej.

Sverige har ett ansvar internationellt att vara föregångare även på detta område och på olika sätt ta politiska initiativ och inte bara vänta på att den internationella vapenexporten sjunker. Det är det jag har efterlyst. Det gäller att på politisk väg minska den svenska vapenexporten och givetvis också att driva förslag internationellt, som kan minska den internationella vapenexporten.

Anf. 83 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Jag kan mycket kort svara på dessa två frågor. Vi avser att tillämpa den politik som har tillämpats hittills. Blir politiken omprövad i olika delar, kommer vi att söka bredaste möjliga partipolitiska enighet.

När det gäller den andra frågan kan jag försäkra att vi kommer att vara aktiva. Vi var mycket aktiva under arbetet de senaste veckorna med en resolution i FN. Även andra initiativ kommer att sökas.

Anf. 84 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Vad jag förstår av ministern finns det något slags ambition att vi skall hålla nere vapenexporten och medverka till att så sker internationellt. Men de signaler som kommer från alla bedömare och experter som har suttit med i utredningar om den nya lagstiftningen om krigsmateriel är att vi snarast måste liberalisera våra regler och ge större möjligheter till vapenexport, för att skydda vår inhemska vapenindustri. Där skickar man från den svenska regeringens sida ut två olika signaler: å ena sidan skall vapenexporten minska, och å andra sidan skall man underlätta för vapenteknologisamarbete och export av vapen. Jag måste fråga om regeringen och minister Dinkelspiel tänker sig att den nya lagstiftningen skall vara restriktivare.

Anf. 85 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Som jag sade vill jag inte föregripa resultatet av det arbete som nu pågår med propositionen om krigsmaterielexport, inte minst därför att vi strävar efter bredaste möjliga enighet kring dessa frågor.

Det är ingenting fult med vapenexport. Det finns en bred enighet om att Sverige, för att kunna upprätthålla sin egen säkerhet, behöver en viss krigsmaterielexport. Det är endast om man är helt emot varje militärt försvar som man lätt kan säga sig att vi skall avskaffa varje form av krigsmaterielexport. Annars är det ett besvärligt avvägningsproblem. Det är ett avvägningsproblem som vi vill diskutera med alla som det berör.

Anf. 86 KENT CARLSSON (s):

Herr talman! Jag reagerade på ministrernas uttalande om att det inte är något märkligt med vapenexport. Det finns ett antal exempel på att svensk vapenexport faktiskt har varit en viktig ingrediens i konflikter. Ta Indonesien som ett bra exempel. Det gäller också Indien – Pakistan, ett exempel som är aktuellt nu. Någon stolthet över svensk vapenexport tycker jag knappast att man kan uttrycka här i kammaren.

Det jag frågade var: Finns det ambitioner från regeringen att minska den svenska vapenexporten? Margaretha af Ugglas har sagt i FN att vi skall minska vapenexporten. Samtidigt arbetar regeringen med lagförslag som antagligen innebär att man skickar en helt annan signal. Jag tycker att det är en inkonsekvent hållning. Det gagnar knappast vår trovärdighet internationellt om vi å ena sidan driver krav på minskad vapenexport och på FN-register osv., och å andra sidan nationellt förbereder en annan linje som snarast leder till ökad vapenexport och vapenteknologisamarbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1991/92:133 om handeln med Jugoslavien

Anf. 87 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Pär Granstedt har frågat utrikesministern vilka åtgärder regeringen avser vidta för att underlätta Sveriges ekonomiska utbyte med de jugoslaviska republikerna som försöker medverka till en fredlig lösning och i synnerhet Slovenien. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

I korthet innebär regeringens beslut om ekonomiska åtgärder mot Jugoslavien att gällande bilaterala handels- och samarbetsavtal sägs upp. Beslutet innebär vidare att Jugoslavien fr.o.m. den 13 november 1991 strukits från listan över de länder som har särskild tullfrihet för varor enligt förordningen (1987:1285) om tullfrihet för varor från utvecklingsländerna (s.k. GSP-för-måner).

Därutöver har EFTAs råd den 14 november 1991 beslutat att suspendera de olika delarna av det multilaterala samarbetet med Jugoslavien. Detta gäller bl.a. samarbetet inom ramen för den s.k. Bergendeklarationen och tidigare gjorda utfästelser om finansiering av en industrialiseringsfond.

I samband med informationen om regeringens nyss redovisade ekonomiska åtgärder har jag även meddelat att regeringen är beredd, att i ljuset av den fortsatta utvecklingen, överväga särskilda åtgärder till förmån för parter som aktivt medverkar i arbetet med att finna en fredlig och allomfat-

tande lösning på konflikten. EG-länderna har gjort ett liknande uttalande. Det är för dagen inte möjligt att säga exakt vilka åtgärder som här kan bli aktuella, men regeringen följer nära utvecklingen och står även i kontakt med såväl övriga EFTA-länder som med EG-kommissionen i strävan att uppträda på ett samordnat sätt.

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

Anf. 88 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Dinkelspiel för svaret på frågan. Det är en tragisk utveckling som har gjort dessa åtgärder nödvändiga. Jag har haft tillfälle att tidigare i dag diskutera detta med utrikesministern.

Åtgärderna i sig skapar också problem. De är nödvändiga, som ett försök bland många att tvinga parterna till förhandlingsbordet. Man får då acceptera att de kan skapa en del svårigheter. Men de slår litet blint. De slår mot parter som egentligen inte är inblandade i konflikten. Det mest uppenbara exemplet på det är Slovenien.

Slovenien fungerar i dag i allt väsentligt som en självständig stat. Slovenien har egna gränskontroller, inga främmande trupper på sitt territorium, sköter sin egen utrikeshandel osv. Men Slovenien är utsatt för ekonomiska åtgärder från Sverige och västvärlden i övrigt utan att egentligen ha gjort någonting som föranleder detta eller har varit inblandat i någonting sådant.

Jag tror att det är viktigt att de överväganden som statsrådet talar om i sitt svar sker med viss skyndsamhet. Tiden går. Sloveniens svårigheter djupnar. Det är angeläget att ett normalt ekonomiskt utbyte åtminstone med Slovenien kan komma till stånd så fort som möjligt. Jag tror säkert också att den slovenska delegation på hög nivå som var här i förra veckan framförde precis de synpunkterna till statsrådet Dinkelspiel.

Anf. 89 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Jag avslöjar ingen större hemlighet om jag bekräftar precis vad Pär Granstedt säger. Det är en alldeles naturlig reaktion från Sloveniens sida.

Situationen kan inte tecknas helt i svart och vitt, så att man kan säga vem som är buse och vem som är ängel. Det är klart att bilden är mångfasetterad. Det är just det som speglas i regeringens uttalande att man skall se över dessa åtgärder och eventuellt gradera dem framöver.

Jag delar Pär Granstedts uppfattning att vi, också i ljuset av utvecklingen i Jugoslavien, så snart som möjligt skall utvärdera åtgärderna och se om det finns anledning att tillämpa dem selektivt i något avseende eller på annat sätt selektera de ekonomiska åtgärder som vidtas.

Anf. 90 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det är klart att situationen är komplicerad. Framför allt är det komplicerat när man skall göra en bedömning av Kroatians roll. Vi upplever väl i allmänhet situationen så att det är Serbien som står för mycket av aggressiviteten och Kroatien är i viss mån den angripna parten. Samtidigt finns det uppenbarligen mycket att säga om båda parternas ageranden. Men när man diskuterar Slovenien tycker jag uppriktigt sagt inte att det är fullt så komplicerat.

Slovenien är inte inblandat i kriget över huvud taget. Därför borde det inte kräva så utförliga överväganden från regeringen innan man kan komma fram till att man åtminstone bör försöka vidta åtgärder för att Slovenien inte onödigtvis skall drabbas. Jag hoppas alltså att regeringen någorlunda snabbt kan komma till slutsatser, i varje fall på den punkten.

Anf. 91 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Herr talman! Jag noterar vad Pär Granstedt säger. Det finns ingen grundläggande skillnad i bedömning här.

När man ser på t.ex. GSP-förmånerna, dvs. frågan om tullfrihet, är det rent tekniskt ganska komplicerat att göra en åtskillnad. Vi skall överväga de olika åtgärder som Pär Granstedt har tagit upp.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1991/92:147 om skolans ansvar

Anf. 92 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Berith Eriksson har frågat mig vad regeringen tänker göra för att ge skolans personal de kunskaper som behövs för att bemöta lögnen och missuppfattningar om svensk flyktingmottagning.

Redan i skollagen klargörs att all personal i skolan har ansvaret för att främja aktningen för varje människas egenvärde. Härtill kommer att riksdagen 1985 uttalat att undervisningen skall präglas av ett interkulturellt synsätt. Jag förutsätter att skolverket, som har ansvaret för att vidta åtgärder för att utveckla skolan i den riktning riksdag och regering anger, följer utvecklingen särskilt noga.

Detta är styrdokumentet, dvs. ramarna och målen. Medlen är här den fortbildning som staten ger resurser till och kommunerna har ansvaret för att genomföra. De frågor vi nu talar om har fått stor uppmärksamhet bl.a. i massmedierna och i olika manifestationer mot främlingsfientlighet. Jag utgår därför från att man i kommunerna kommer att ge insatser av det slag Berith Eriksson efterlyser hög prioritet.

Samtidigt måste enligt min uppfattning arbetet i skolan vara tålmodigt med syfte att på längre sikt öka toleransen och påverka normer och attityder. Risken är annars stor att åtgärder på detta område blir ytliga och fragmentariska. Här kommer skolans läroplaner in. Själv sade jag förra veckan i ett annat frågesvar att regeringsförklaringens ord om människolivets okränkbarhet och den personliga integriteten måste komma till uttryck i tydligare läroplaner för skolan än vi har i dag.

Anf. 93 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag kommer själv från en liten ort i Norduppland, där vi har haft tre flyktingförläggningar. Nu har vi två, förutom kommunmottagning. Det är nytt från 1985 att flyktingarna finns ute i små kommuner. Två skolor har bränts ned. En hel del andra incidenter har förekommit, att skolbarn har kastat sten mot flyktingar osv.

Jag tog själv initiativ och gjorde besök i högstadieskolan i går. Jag hade åtta lektionstimmar med åttor och nior. Jag kan utifrån det tala om att vad skolan och lärarna nu vill ha är faktakunskaper.

Skolverket skulle vara den myndighet som har ansvaret för att ta fram faktamaterial anpassat för barn i olika åldrar. De vill faktiskt veta hur många flyktingar vi tar emot, vilka som får stanna, varför det är olika för flyktingar från olika länder, hur de internationella lagarna ser ut, osv. Jag är också medveten om att nästa nyckelgrupp kanske är rektorerna, som bör ta initiativ till studiedagar först för personal och sedan för barnen.

Just nu är det mycket angeläget att det kommer fram material som är lämpligt att använda ute i skolan, rent faktamaterial.

Anf. 94 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag är mycket väl medveten om det. Vi har decentraliserat ansvaret på detta område. Det finns ett behov av information, och det finns mycket material.

Vi har en relativt ny bok som heter Rasism och etniska konflikter – vad kan skolan göra?, som SÖ har gett ut. Den kom i våras. Den är mycket bra och utgår från ett projekt där över 100 skolor har arbetat på olika sätt. Där finns bra beskrivningar, idéer, tankar och fakta för lärarna.

Invandrarverket har sedan tio år tillbaka arbetat med att ta fram service-material till skolorna. Det finns egentligen hur mycket som helst. Tidningen Bamse är ett material för lågstadiet. Det finns kortfattade faktablad. Ett heter Överlagda lögnen. Det är kort och belyser argument i den typen av flygblad som de flesta av oss har fått någon gång, där det står att invandrare får hur mycket bidrag som helst och allt vad det nu är. Här bemöts den typen av påstående punkt för punkt mycket sakligt.

Det finns mycket material, från både invandrarverket och SÖ. Jag tror att det nu handlar om att få dem som arbetar i skolan att ta tag i denna information, att få dem informerade om var man söker information och att faktiskt använda den. Jag tror att vi vuxna i Sverige vet en mängd saker som borde sägas och göras mot främlingsfientlighet och intolerans. Problemet är att vi vet allt detta, men vi gör för litet. Därför tycker jag att det är utomordentligt att Berith Eriksson som riksdagsledamot har varit ute i en skola. Det är det praktiska arbetet och föredömena som till slut kan ge resultat. Målen och riktlinjerna finns, liksom informationen. Det gäller bara att använda den.

Anf. 95 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag kontaktade invandrarverket och hade med mig material. Jag såg till att alla skolor i min kommun har kataloger över det material som finns. Men det var helt klart att de på skolorna inte hade en aning om att det fanns så här mycket material. Då måste man på centralt håll se till att materialet kommer ut eller att kunskapen om materialet kommer ut.

De rasistiska organisationerna försitter inte tillfället att få ut sitt s.k. faktamaterial. Så fort det har varit en incident med svenskar och flyktingar på en ort, ser de till att dela ut flygblad i just det området. På det sättet förstärker man angreppen just mot flyktingar.

Anf. 96 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag skall göra vad jag kan för att se till att informationen om var man kan få materialet kommer ut ordentligt till våra skolor. Kanske har denna debatt kunnat bidra en del till den marknadsföringen.

Anf. 97 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.29 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

20 § Svar på fråga 1991/92: 142 om katastrofhjälp till de irakiska kurderna

Anf. 98 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Berith Eriksson har frågat mig om jag är beredd att anslå katastrofhjälp till de irakiska kurderna.

Sverige har gett ett aktivt stöd till FN-programmet för humanitära insatser i Irak och den närliggande regionen. Hittills i år uppgår det svenska bidraget till ca 60 milj.kr. Regeringen har därutöver bidragit till det humanitära hjälp-arbete som Röda korset och Rädda barnen bedriver i Irak. En summa om 10 milj.kr. har också lämnats som finansieringsbidrag till de 470 FN-vakter som stationerats över hela Irak.

FN-programmet har enligt FNs egen rapport från oktober i år varit effektivt. Således har de olika FN-organen tillsammans med enskilda organisationer fått alla flyktingar i Turkiet och Iran att återvända till Irak. Dessutom har man försett två miljoner flyktingar och återvändande samt miljontals andra sårbara grupper i Irak med basförnödenheter. Men även om programmet har varit effektivt återstår stora hjälpbehov. Detta förhållande har också erkänts av FN genom resolution 706 den 15 augusti i år. Sverige avvaktar nu FNs godkännande av resolutionen. Jag kan lova Berith Eriksson att Sverige kommer att medverka på bästa sätt i FN-arbetet och i de betydande arbetsuppgifter som återstår i Irak. Skulle FN-beslutet låta vänta på sig är jag beredd att föreslå SIDA att katastrofmedel genom hjälporganisationer som Röda korset m.fl. ges hög prioritet.

Anf. 99 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag tackar biståndsministern för svaret. Minor, bostäder och kylan är de starkaste hoten mot kurderna i Irak just nu. Det finns miljontals minor runt vattenkällor och byar samt i gränsområden, framför allt mot Iran men även mot Turkiet. FN har lovat att man skall få hjälp med minröjning, men ingenting har ännu gjorts, och många människor skadas dagligen av minorna.

FNs vinterprojekt för området innebär att 45 000 bostäder skall byggas. De får vara 6,5×4,0 meter och skall i regel bebos av sju personer. Människorna skall bygga dem själva. De får takbjälkar, korrugerad plåt, fönster, dörrar, dörrkarmar och spik. Väggmaterialet måste de försöka att skaffa själva, och då måste de också köpa cement. De får inte kaminer utan måste köpa sådana.

En kamin kostar 100 USA-dollar. De som kommer för att sälja exempelvis cement och kaminer är framför allt från Turkiet men även från Iran. De godkänner bara dollar, en valuta som de drabbade människorna inte har, och de har inte heller de summor som krävs.

En annan hjälporganisation bygger 15 000 hus i området. Det finns dock mellan en och en halv och två miljoner människor som saknar tak över huvudet just nu. De planerade insatserna täcker 20 % av behovet. Om inte människorna får hjälp, först och främst med minröjning, så att de kan börja odla grönsaker när våren kommer, och sedan med att få tak över huvudet, kommer hundratals människor att dö i området under vintern. Det är vinter nu, och det är mycket kallt.

Anf. 100 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag tycker att det är utomordentligt bra att Berith Eriksson har lyft fram den här frågan. Vi är helt och rörande överens om att alla tänkbara insatser skall göras för att hjälpa ett folk som har lidit och lider på ett så ohyggligt sätt. Som jag redan sagt håller vi en hög beredskap på katastrofområdet, och om det blir ett beslut i FN har vi möjlighet att omgående bidra med finansiellt stöd.

Vi följer alltså utvecklingen i Irak och den närliggande regionen mycket noga. Härvidlag är rapporteringen från Röda korset och även FN liksom det arbete som bedrivs där något som är mycket viktigt för oss.

Herr talman! Jag skulle också vilja säga att vi har gjort vissa direkt riktade insatser för just Irak-kurderna, exempelvis via PMU, som den 27 juni i år fick ett statligt bidrag på drygt 1 milj.kr. till teknisk hjälp. Men jag vill betona att vi har beredskap för att göra mer.

Anf. 101 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Det låter bra. Jag har i dag talat med en journalist och en fotograf som har kommit ut från området och som är mycket bekymrade. De kommer väl att gå ut med sitt material dels i "8 dagar", dels i tidningsartiklar. Vad det handlar om är människor från 4 000 förstörda byar, utspridda i stora områden som nu behärras av Irak. Så sent som i går fick vi rapporter om nya strider och nya flyktingströmmar.

Behovet av bostäder är mycket större än vad som hittills har beräknats.

Man måste också komma ihåg att klimatet därnere är ungefär som i Norrland. Det är nu snö och mycket kallt. Jag hoppas verkligen att vi skall kunna fatta ett beslut om katastrofhjälp även utan att frågan väcks av FN.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1991/92:146 om biståndet till Cuba

Anf. 102 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Lars Moquist har frågat mig varför inte utvecklingsbiståndet till kommunistregimen i Havanna stoppats helt.

I regeringsförklaringen sägs att Sverige skall leva upp till sina internationella åtaganden på biståndsområdet. Vidare deklareras regeringens avsikt att avbryta biståndssamarbetet med Cuba. Jag kan konstatera att regeringen förra veckan fattade beslut helt i enlighet med regeringsförklaringen och de riktlinjer som gäller för utvecklingssamarbetet med Latinamerika.

Riktlinjerna för bistånd till Latinamerika innebär en satsning på länder som bedriver en utvecklingspolitik som främjar mänskliga rättigheter, demokrati och ekonomiska reformer. Jag anser inte att Cuba bedriver en sådan utvecklingspolitik, vilket motiverar beslutet att avbryta biståndet till Cuba.

Beslutet innebär att biståndet helt upphör då ingångna avtal avslutas. För det tekniska samarbetet och kursverksamheten genom BITS innebär detta i praktiken att verksamheten avbryts då endast en mycket liten summa finns kvar att utbetala till pågående projekt. För SARECs del innebär det att forskningssamarbetet avslutas då det nu gällande avtalet löper ut 1992/93. Jag anser nämligen att länder som ingår avtal med Sverige skall kunna lita på att vi håller vad vi lovat. Det skulle dessutom innebära slöseri med biståndsmedel att abrupt avbryta det pågående forskningssamarbetet, bl.a. på cancerområdet. Här handlar det inte enbart om finansiella överföringar utan också om ett viktigt givande och tagande på det vetenskapliga området, som kan föra forskningen framåt även i Sverige.

Anf. 103 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Jag tackar biståndsministern för svaret. Samtidigt vill jag passa på att lyckönska Alf Svensson till hans ansvarsfulla ministerpost. Småläningar har ju oftast gjort bra ifrån sig i tidigare regeringar, och jag hoppas att Alf Svensson skall fortsätta denna fina tradition.

Jag är dock inte så nöjd med svaret. Jag förstår i och för sig att det kan vara svårt att direkt avbryta ett ingånget avtal och ett samarbete just på forskningsområdet. Jag tycker dock inte att det hade varit så stor skillnad om det i stället hade varit fråga om ett annat projekt i Cuba, på skolområdet eller liknande område. Också det kunde ha varit ett projekt som sträckt sig över ett avsevärt antal år framöver. Kanhända hade man haft samma syn på ett sådant projekt, som kanske hade sträckt sig fram till 1995/96. Det nu aktuella projektet upphör tydligen den 1 juli 1993.

Vi som hörde regeringsdeklarationen hade trots allt förväntat oss att biståndet helt skulle ha avbrutits. Jag vill ställa frågan till vilken summa pro-

jektet belöper sig. Det har i pressen funnits uppgifter om att det gäller ca 7 milj.kr. Är det ungefärligen en korrekt uppgift?

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Anf. 104 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Det är en korrekt uppgift räknat på årsbasis. Det blir under de tre åren framöver sammanlagt 21 milj.kr.

Jag vill understryka för Lars Moquist att den här forskningen är på en mycket hög professionell nivå. Det är faktiskt så att våra forskare är måna om att den skall få fortsätta, eftersom de har en hel del att lära av sina kubanska vänner. Jag tror att man måste hålla denna typ av relationer litet vid sidan om andra biståndsrelationer.

Det kan också vara betydelsefullt att denna typ av professionella forskare har något fönster utåt och att vi har något fönster in till dem. Jag måste säga att jag rent etiskt eller mentalt skulle ha haft svårt att avbryta den forskningsrelation som nu finns. Det gäller, som Moquist vet, i synnerhet cancerforskning, inte minst användningen av interferon. Samarbetet avser också områden som lymfom och bröstcancer. Det gäller vidare medicinsk forskning avseende hjärnhinneinflammation, diabetes och tuberkulos. Jag tycker att det är viktigt att forskning på professionell nivå beträffande sjukdomar som är så brutala för alla drabbade inte avbryts.

Anf. 105 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Jag tycker ändå att pengar till den fortsatta verksamheten fram till den 1 juli 1993 kunde ha kommit från annat håll. Om kubanerna anser att denna forskning skall fortsätta, tycker jag att man från kubansk sida själv kunde ha finansierat den, hellre än att Sverige skall fortsätta att ge biståndspengar till en kommunistisk regim i Havanna.

Anf. 106 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag vågar nog mycket klart säga att om vi hade dragit tillbaka denna förhållandevis blygsamma forskningsresurs, hade den här forskningen inte kunnat fortsätta. Jag tror faktiskt att det skulle ha varit ganska svårt också för Lars Moquist att försvara ett avbrytande av en forskning, som de professionella anser vara betydelsefull för att ta itu med dessa utomordentligt utbredda folksjukdomar, vilka vi så gärna vill kunna hantera. Jag tror att det i synnerhet skulle vara ganska svårt för Lars Moquist att försvara ett sådant avbrytande gentemot de grupper som är drabbade av sjukdomen.

Men Lars Moquist och jag är helt överens om att det inte blir något fortsatt umgänge på biståndsnivå med Cuba när detta projekt är helt avslutat. Dessutom tror jag inte att Fidel Castro kommer att kunna hanka sig kvar länge till på Cuba.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

22 § Svar på fråga 1991/92:157 om de enskilda organisationernas ställning i biståndsarbetet

Anf. 107 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Filip Fridolfsson har frågat mig vad jag avser att göra för att stärka de enskilda organisationernas ställning i biståndsarbetet.

För närvarande kanaliseras omkring 20 % av det totala biståndet via SIDA genom enskilda organisationer. Detta illustrerar de enskilda organisationernas förmåga att främja demokrati och att nå ut med sociala och andra insatser till de fattigaste och mest sårbara grupperna i u-länderna.

Jag avser att stärka de enskilda organisationernas ställning i biståndsarbetet på flera olika områden.

I de samtal som regelbundet hålls med de länder som mottar svenskt stöd kommer jag att ägna särskild uppmärksamhet åt villkoren för de enskilda organisationernas arbete i dessa länder. Utgångspunkten härvidlag är att organisationerna skall ha goda möjligheter att med sina kunskaper och erfarenheter dels genomföra effektiva biståndsinsatser, dels stödja framväxten av folkliga rörelser för att därigenom främja mänskliga rättigheter och en demokratisk samhällsutveckling. Jag kommer också att understryka denna uppfattning i relevanta multilaterala sammanhang.

Jämsides med detta vill jag genom biståndssamarbetet stödja uppbyggnaden av fungerande internationella kontaktnät mellan enskilda organisationer. Svenska folkrörelser har i detta sammanhang en viktig pådrivande uppgift.

Fortsatta ökningar av biståndet genom enskilda organisationer skall ge dessa möjligheter att planera en tillväxt av såväl projekt- som informationsverksamheten. Genom stöd till innovativa insatser på bl.a. folkbildningsområdet kan sådana insatser främja kontakt mellan kulturer och befolkningsgrupper också i vårt svenska samhälle.

Enskilda organisationer kommer vidare att ha en huvudroll i det särskilda bistånd som ges för att främja mänskliga rättigheter och demokrati.

Jag avser slutligen att fortsätta samrådet med de enskilda organisationerna genom folkrörelserådet.

Anf. 108 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag vet att jag är litet sent ute, men också jag vill gratulera Alf Svensson till posten som biståndsminister. Jag tror att statsrådet Svensson är rätt man på rätt plats. Det är väl känt för många här att statsrådet Alf Svensson och jag är samma andas barn – vi är pingstbröder. Vi ser därför på biståndsfrågorna ur samma vinkel, och vi vet vilket fantastiskt arbete kyrkorna och de fria samfunden gör.

Jag har nu fått ett svar som är synnerligen positivt. Det är så positivt att jag redan har fått svar på de följdfrågor jag har snickrat ihop på mitt rum. Detta är en litet trist utgångspunkt för en debatt. Jag har i alla fall ett råd, och jag vill höra om det inte ligger någonting i detta råd, som jag har kommit på alldeles själv.

I denna riksdag finns i alla partier folkrörelsefolk. Frågor måste slussas igenom riksdagen för att de skall få en reell innebörd. Jag undrar om inte

statsrådet då och då, över partigränserna, skulle kalla in någon eller några av dessa personer för samråd. Skulle statsrådet Svenssons ögon falla på mig som moderat skulle jag känna mig smickrad, och jag tror också att jag skulle kunna delge vissa synpunkter som skulle vara bra i detta sammanhang. Ligger det inte någonting i en sådan synpunkt?

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

Anf. 109 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag tackar min broder Filip Fridolfsson för det goda rådet och tar det naturligtvis till mig.

Vi har, och det vet säkert Filip Fridolfsson, mycket goda kontakter genom Folkrörelserådet, men dessa kontakter kan naturligtvis bli bättre, och vi kan gott också ha kontakter med folkrörelsepersoner här i kammaren.

Jag vill i sammanhanget ändå lyfta fram att det ibland kan vara litet svårt för folkrörelserna att ta åt sig de möjligheter som finns. Det finns ett tak. Jag är klar över att Filip Fridolfsson känner till detta, men jag skulle ändå vilja påpeka det. Det finns nämligen ute i opinionen ibland en föreställning om att folkrörelserna kan ta på sig precis hur mycket som helst. Men det kan de inte. De är ju också mycket måna om att behålla sitt eget engagemang och inte ta död på det genom stora resursströmmar från U-avdelningen.

Jag vill också gärna i detta sammanhang säga att medlen till enskilda organisationers biståndsinsatser i det närmaste har fyrdubblats under det senaste decenniet. Det är något att se mycket positivt på, och det visar entydigt att mina företrädare på den här posten har haft klart för sig de enskilda organisationernas och folkrörelsernas stora kunskaper och insatser just på detta område.

Anf. 110 FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Även jag är medveten om den begränsning som finns, att de enskilda organisationerna inte kan ta emot hur mycket pengar som helst eller omsätta dem i vederhäftigt arbete. Jag har inte mycket till övers för socialdemokratisk regeringspolitik, men Lena Hjelm-Wallén har dock etablerat ett gott samarbete med de fria organisationerna. Jag är inte ett dugg rädd för att den nya regeringen inte kommer att fortsätta detta arbete och kanske utvidga det.

Men det är ändå i denna politiska församling som besluten skall fattas. Att man har goda kontakter med kunnigt folk i de olika kyrkorna och de enskilda organisationerna är bra, men det är också viktigt med sådana goda kontakter i riksdagen. Jag säger inte detta för att få besöka er i kanslihuset, även om också jag i och för sig åtrår det. Frågorna skulle falla framåt med en sådan direktkontakt någon gång då och då.

Anf. 111 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Så sant som min förlossare lever skall jag se till att bjuda in herr Filip Fridolfsson och en rad andra duktiga folkrörelsepersoner från kammaren.

Anf. 112 FILIP FRIDOLSSON (m):

Herr talman! Jag är tacksam för att detta står i protokollet. Jag känner mig mycket tillfreds med det.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1991/92:136 om Syrien som asylland för kurder

Anf. 113 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Berith Eriksson har frågat mig om jag anser att Syrien kan betraktas som ett godtagbart asylland för kurder.

Frågan är ställd mot bakgrund av att statens invandrarverk i november beslutade att åtta irakiska kurder som hade kommit till Sverige via Syrien skulle avvisas tillbaka till Syrien enligt principen om första asylland.

Mitt svar till Berith Eriksson är att jag anser att Syrien i princip kan betraktas som ett godtagbart asylland för irakiska kurder. UNHCR har inte haft någon annan åsikt. Jag vill också understryka att man i det enskilda ärendet självfallet måste ta ställning till frågan om det finns ett skyddsbehov.

Anf. 114 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret, men jag är inte av samma uppfattning som Birgit Friggebo. Jag tycker inte att man ens i princip kan anse Syrien som ett godtagbart första asylland. Om man är av den uppfattningen har man inte förstått grundproblemet för kurderna, nämligen att grannländerna använder dem när det passar samtidigt som man förföljer den egna befolkningen och att det också blir väldigt snabba ändringar.

Gränsen mot Syrien är nu stängd. Kurdledarnas förhandling med fienden Saddam har gjort att man har stängt gränsen och att man noggrant undersöker människor som kommer in i landet om de är irakiska kurder.

De personer jag har pratat med i dag, som nyligen har kommit ut från landet, har berättat om vad som hänt dem. När de åkte in i landet råkade fotografen ha ett visum för Irak, som var flera år gammalt. Fotografen var norrman och alltså inte kurd. Personerna fick vänta i 16 timmar innan säkerhetspolisen tillät dem att komma in i landet.

Det har kommit många rapporter om det hårdnande läget för kurder i Syrien. Jag vill inte ta upp det enskilda fallet, som egentligen handlade om transitbestämmelserna. Men jag menar att man i princip inte kan anse Syrien vara ett godtagbart första asylland. Jag kan bara inte förstå hur man kan se det så.

Anf. 115 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! När det gäller länder som Syrien, ett land som vi i många avseenden har mycket kritiska synpunkter på, har vi naturligtvis kontakt med UNHCR, och vad de säger i sådana här frågor är viktigt. UNHCR har alltså inte någon annan uppfattning än att Syrien för irakiska kurder är ett godtagbart asylland.

Dessutom finns företeelser som visar det som Berith Eriksson litet grand

också trycker på, nämligen att man i Syrien är positivt inställd till just irakiska kurder. Det tar sig uttryck i att Syrien stödjer de irakiska kurderna både ekonomiskt och militärt. De irakiska kurderna har t.o.m. politiska kontor i Damaskus.

Man kan ha olika synpunkter på detta, men i dag lever ju hundratusentals kurder i Syrien, även om de visserligen är statslösa.

Detta ärende har inte hanterats av regeringskansliet, och det finns heller ingen anledning att gå in på ett enskilt ärende. Det är ändå viktigt att ha kontakt med UNHCR just i den här typen av ärenden, och det har också skett i detta fall.

Anf. 116 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag måste då upplysa ministern om att den goda kontakt hon redogör för mellan kurdledare och Syrien inte längre finns. Syrien har exempelvis i dagarna stängt dessa kurders möjligheter till kommunikation in i landet. Jag har också fått rapporter om irakiska kurder som tidigare har sänts till Syrien och som sedan har blivit vidareända till Libanon, och det låter ju verkligen inte bra. När man, som ministern sade, har fråntagit hundratusentals kurder i det egna landet deras medborgarskap, ger man ju inte medborgarskap till någon annan. Detta betyder en hel mängd saker. Kurderna får inte gifta sig. De får inte bosätta sig. De får inte registrera sina barn, och dessa får då ingen skolundervisning. Vissa livsmedel som är subventionerade får de inte köpa till det lägre priset utan till ett mycket högre. Detta innebär en hel mängd saker, och det gäller just kurder – både kurder i landet och kurder som kommer till landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1991/92:148 om filmproduktionen

Anf. 117 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Ewa Hedkvist Petersen har frågat mig huruvida regeringen avser att ta några initiativ för att stimulera filmskapande i andra delar av landet än huvudstadsregionen.

Den statliga filmpolitiken förverkligas i huvudsak genom det avtal som staten slutit med filmbranschen. Vissa specialdestinerade medel tillskjuts därutöver av staten. Svenska Filminstitutet svarar för fördelningen av de samlade stödinsatserna.

Många regissörer i landet – långfilmare såväl som kort- och dokumentärfilmare – har sin hemvist utanför Stockholm. Åtskilliga filminspelningar sker också utanför huvudstadsområdet, med konstnärliga motiv som ofta har föga att göra med Stockholm.

Jag vill ändå medge att Stockholmsdominansen – på filmens område liksom inom andra kulturområden – är påtaglig. Bl.a. mot denna bakgrund har Filminstitutet erhållit specialdestinerade medel för satsning på lokala medieverkstäder. Kabelnämnden disponerar också medel för liknande syfte. De insatser som på detta sätt kommit till stånd – bl.a. i Norrbotten – kan på

längre sikt skapa bättre förutsättningar för en mer omfattande produktion av film utanför Stockholm.

Nuvarande filmavtal gäller t.o.m. 1992. En särskild utredare, landshövdingen Jan Rydh, har i uppgift att lämna förslag om utformningen av den framtida filmpolitiken. Rydhs betänkande kommer att överlämnas till regeringen inom kort. Efter remissbehandling kommer regeringen att redovisa sitt förslag till ny filmpolitik för riksdagen.

Anf. 118 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Jag vill tacka bostadsministern för svaret på min fråga.

Jag noterar att även bostadsministern anser att Stockholmsdominansen är stor inom filmproduktionen. Hon påpekar att detta gäller även inom andra kulturformer, och det måste jag tyvärr också hålla med om.

Jag vill ändå vidhålla att en alldeles överväldigande del av filmproduktionen sker med utgångspunkt i huvudstaden, och det är därför jag har ställt min fråga. Notera här att jag säger "produktionen". Jag håller med bostadsministern om att detta kanske inte alltid gäller tematiskt, vad beträffar temana för filmerna, men det gäller produktionen. I och med att det handlar om produktion uppstår den risk jag skriver om i min fråga, risken för en koncentration av kunnskap och en koncentration av teknik. Detta är inte bra, och det är bl.a. av den anledningen jag är angelägen om att vi får en spridning av filmproduktionen i landet.

Det är nu så att vi har en decentraliserad organisation inom TV2. Detta har gett resultat på så sätt att en större del av filmandet sker ute i landet, och det är mycket bra.

Birgit Friggebo nämner också de medel som Filminstitutet handhar. Dessa medel finns, och det är mycket bra. Men de räcker inte. Det behövs större stimulanser för att få i gång filmproduktionen ute i landet.

Jag har ställt min fråga därför att filmen är en mycket viktig kulturform. Jag ser också detta som ett sätt att förstärka lokala och regionala kulturarv. Det är viktigt att vi gör det, nu när vi skall närma oss Europa. Jag är också medveten om att filmavtalet är på väg.

Jag vill ställa följande fråga: Anser bostadsministern att det vore önskvärt att en större del av filmproduktionen sker på fler håll i landet?

Anf. 119 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Det viktigaste är att det produceras mycket film i Sverige av god kvalitet som också kan visas. Jag tycker att det viktigaste är att vi kan få tillgång till god svensk film att titta på. Där finns det problem i dag. Filmproduktionen sjunker totalt sett. Visserligen har den varit mycket hög under senare år. Det produceras också film med statligt stöd som har en liten publik. Det tycker jag är grundproblemen.

Sedan tycker jag naturligtvis också att det är bra med en produktion spridd över landet och att det finns filmare som bor på andra ställen än i huvudstaden. Det har också varit bakgrunden till att Filminstitutet sedan förra året har pengar till lokala medieverkstäder, 4,5 milj. kr. som visningsnämnden har till sitt förfogande. Det är ett delvis nytt projekt, som kan få effekter mera långsiktigt.

Om Ewa Hedkvist Petersen inte misstycker, vill jag säga att det finns frågor som är av större dignitet när det gäller svensk filmproduktion över huvud taget. Jag vill dock inte nedvärdera den fråga som är ställd.

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

Anf. 120 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Jag noterar att bostadsministern och jag har ett gemensamt intresse av att vi har en kvalitativt god filmproduktion i landet. Det är naturligtvis utgångspunkten för min fråga. Jag vill också att det produceras mycket film. Jag tror att om det produceras mycket film, finns det större förutsättningar att det produceras film i hela landet. Jag tycker dock att det är en viktig fråga, att det sker produktion ute i landet. Jag vet nämligen att det finns så många bra filmare ute i landet, som skulle kunna göra kvalitetsfilmer om vi stimulerade till det.

Pengarna finns på Filminstitutet, som jag sade. Men de räcker inte. Det är naturligtvis min förhoppning att det i samband med filmavtalet skall kunna finnas möjligheter att stimulera till ytterligare filmproduktion ute i landet. Jag tror att bostadsministern och jag har en gemensam ambition i denna fråga. Jag nöjer mig med det svaret från bostadsministern och hoppas att vi bägge två kommer att fortsätta kämpa för en större filmproduktion i landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1991/92:151 om förhandsgranskning av videogram

Anf. 121 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Eva Johansson har frågat mig om det är regeringens uppfattning att alla videogram skall förhandsgranskas. Hon hänvisar till ett referat av ett anförande som civilministern har hållit.

Civilministern har redovisat att riksdagen inte varit beredd att införa en obligatorisk förhandsgranskning av videogram. I riksdagens beslut ingick också ett brett åtgärdsprogram för att minska skadeverkningarna av våldsskildringar i rörliga bilder, vilket civilministern också hänvisade till. Regeringen följer upp detta beslut.

Förhandsgranskning av videogram som inte skall visas offentligt är frivillig, och den nu antagna yttrandefrihetsgrundlagen förbjuder lagstiftning om obligatorisk förhandsgranskning eller censur av alla yttranden i ljud och bild utom filmer, inkl. videogram, som skall visas offentligt.

Svaret på Eva Johanssons fråga är alltså att en ändring av lagstiftningen i denna fråga inte är aktuell.

Anf. 122 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag konstaterar det något underliga förhållandet att när man ställer frågor om bostadspolitiken, får man svar av någon annan minister än bostadsministern, men när man frågar om annat, så svarar bostadsministern. Så är nu en gång ordningen.

Jag vill tacka för svaret. Jag tycker att det är en bra redovisning. Anled-

ningen till frågan är inte bara ett tidningsreferat av vad som hänt på en konferens där civilministern har deltagit utan också konferensdeltagarnas samstämmiga rapporter om vad som har sagts. Detta gjorde att jag tycker att det är angeläget att vi klarar ut vad som är regeringens uppfattning. Vi har ju *en* regering, som bör tala med *en* mun.

Det är bra om bostadsministern kan informera civilministern om vad som gäller i dessa frågor, eftersom ni väl har något av ett gemensamt ansvar för att verkningarna av våldsskildringar på bl.a. video motverkas, framför allt bland ungdomar.

Jag delar självfallet Inger Davidsons, och jag antar också Birgit Friggebos, uppfattning att det är viktigt att barn och ungdomar värnas mot mediernas spridning av grovt våld och annat otyg. Jag är övertygad om att dessa våldsskildringar bidrar till en spridning av det riktiga våldet i samhället, även om det också finns andra förklaringar. Jag skulle inte ha något emot om denna smörja försvann från marknaden. Men den metod som civilministern anvisar har flera brister. Det har Birgit Friggebo redovisat i svaret till mig. Det behövs andra åtgärder om man vill komma till rätta med problemet och inte bara vill vinna politiska poäng. Det skulle vara intressant att höra om kulturministern/bostadsministern har några andra åtgärder att föreslå i detta syfte.

Anf. 123 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Eva Johansson och jag har precis samma uppfattning när det gäller frågan om förhandsgranskning. Den frågan är delvis avförd från den politiska debatten i och med den nya yttrandefrihetsgrundlagen, som ju antogs här i kammaren bara för någon vecka sedan. Riksdagen har också velat ha ett åtgärdsprogram med olika delar för att stävja det värsta skräpet i detta avseende. Där har vi också samma uppfattning.

Vi har ett antal olika politiska partier i Sverige i dag. En del sitter i regeringen, andra gör det inte. Det är naturligtvis inget fel att en medlem i ett politiskt parti får föra fram och tala om att partiet för sin del har en viss uppfattning. Det är också vad som har skett när det gäller civilministern. Jag har tagit del av det tal som civilministern höll. Hon är mycket väl informerad om att riksdagen har förbjudit förhandsgranskning av videogram. Det finns ingen anledning att kritisera civilministern för de uttalanden som hon har gjort. Beskedet från regeringen är fullt klart.

Anf. 124 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi har flera politiska partier som självfallet skall ha rätt att framföra sina åsikter i olika politiska frågor, oavsett om de sitter i regeringen eller inte. Men när en regeringsledamot kräver lagändringar brukar regeringen mena någonting med det. Det brukar vara en avisering om en lagändring. Därmed uppkom frågan naturligtvis från många som har intressen i detta.

Jag tycker att det är bra att frågan om förhandsgranskning på ett sätt är avförd från den politiska debatten, som Birgit Friggebo säger. Då skulle vi kunna ägna oss åt en debatt om åtgärder som verkligen skulle göra att vi kom till rätta med det problem som ligger i att medierna över huvud taget, inte bara video, sprider en våldskultur och en romantisering av våldet som jag

tror kan vara till mycket stort förfång för många unga människor i deras utveckling. Därmed är jag nöjd med svaret.

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Anf. 125 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag delar också den uppfattningen att det är bra att vi kan ta itu med de stora problemen, när den politiska debatten har rensats från diskussionerna om förhandsgranskning. Det gäller inte minst föräldrarnas ansvar för sina barn och för vad barnen tittar på. Det finns mycket som barn inte bör titta på, även om vi hade haft en förhandsgranskning av olika produkter. Här har vi ett gemensamt ansvar från de olika partierna att understödja en sådan verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1991/92:153 om praxisändringen i flyktingpolitiken

Anf. 126 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Marianne Andersson har frågat mig om jag är "villig att av humanitära skäl pröva även dem som kommit i kläm vid praxisförändringen i vad avser asylärenden".

Frågan synes i första hand ta sikte på asylsökande från Somalia. Det övervägande flertalet av asylsökande från det landet har på grund av de förhållanden som råder där beviljats uppehållstillstånd utan att tidsfaktorn haft någon avgörande betydelse. Regeringarna har under det senaste året inte fattat några beslut om avvisning till Somalia.

När det gäller frågan om tidsrelaterade uppehållstillstånd för asylsökande vill jag understryka att vistelsetiden i sig av principiella skäl inte bör vara ett tillräckligt faktum för att uppehållstillstånd skall beviljas. Avgörande måste vara de sammantagna omständigheterna i varje ärende.

Inom regeringskansliet pågår nu ett intensivt arbete i syfte att få en på utlänningslagen grundad effektiv och fast praxis i vad avser asylärenden. Någon praxisförändring av det slag Marianne Andersson påstår har inte förekommit.

Anf. 127 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka invandrarministern för svaret, även om jag har andra uppgifter. Detta gäller ett överklagandeärende, som nu finns på departementet. Jag känner personligen till ett fall, där egentligen ett fel från invandrarverket ledde till ett avslag, vilket överklagades. Efter behandling i departementet finns nu ett positivt omdöme om uppehållstillstånd. Tyvärr hann ärendet inte komma upp till behandling i regeringen innan praxis, enligt de uppgifter jag har fått därifrån, förändrades. Nu ser handläggaren där ingen möjlighet att få ärendet avgjort inom den närmaste framtiden.

Samtidigt får, mycket riktigt, många somalier som har varit kortare tid i Sverige än den aktuella personen och som också kommer från norra Somalia, uppehållstillstånd av invandrarverket i Göteborg. Det har skrivits en hel

del om just tidsaspekten i pressen i Västsverige under förra veckan. Det är inte svårt att föreställa sig hur den som så att säga blir över känner sig i en sådan situation. Han är i ett mycket dåligt psykiskt skick.

Alla partier som nu sitter i regeringen har tidigare mycket kraftigt kritiserat den förra regeringen för en godtycklig flyktingpolitik med långa väntetider osv. Jag förutsätter att invandrarministern inte menar att godtycket nu skall bli än värre. Jag hoppas att det är ett misstag som har begåtts och att det går att rätta till. Jag vill därför vädja till invandrarministern att se över detta ärende. Det gäller Mohamed Farah, som finns på flyktingförläggningen i Vårgårda. Han har varit här mer än 18 månader. Det kan finnas en del, men mycket få fall med personer i samma situation. Jag vill att invandrarministern skall titta på detta.

Anf. 128 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Marianne Andersson tar upp två frågor. Hon tar först upp behandlingen av flyktingar från Somalia. Jag har pekat på att regeringarna under det senaste året inte har avvisat någon person till Somalia.

Den andra frågan är vilken betydelse väntetiden skall ha för ett uppehållstillstånd. Marianne Andersson skrev själv i sin fråga att den långa väntetiden har vägts in och att många har fått uppehållstillstånd av humanitära skäl. Det gäller fortfarande. Men sedan skriver Marianne Andersson: "Nu har denna praxis förändrats – – ." Det har inte skett någon sådan allmän praxisförändring under den senaste tiden.

Anf. 129 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag har andra uppgifter från departementet direkt, där det sägs att man inte vet när detta ärende kan komma upp, eftersom man har slutat att fatta beslut i dessa ärenden. Här finns ett positivt omdöme från handläggaren på departementet. Nu står alltihop stilla. Egentligen har det ju inte med tiden att göra, eftersom bedömningen ändå har varit positiv. Jag tycker att det vore märkligt om man inte skall kunna ta upp just detta ärende till behandling och beslut i regeringen. Det är märkligt att det bara skall ligga, för att man skall undersöka fortsatt behandling av somalier i annat sammanhang.

Anf. 130 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Regeringens politik lämnas det besked om i denna kammare bl.a. vid frågestunder. Det är regeringen som fattar beslut, inte enskilda handläggare på departementen.

Det är riktigt att det pågår undersökningar om de förändringar som har skett i bl.a. norra Somalia. Det har skett en förändring av den politiska situationen. Invandrarverket har haft ländergrupper där, som har undersökt situationen.

Det är helt riktigt att det är invandrarverkets uppgift att lokalt följa upp vad som händer i vår föränderliga värld. Det händer då och då att man samlar ihop ärenden för att få en bredare belysning av situationen i ett land. Det står också angivet i regeringsförklaringen att regeringen nu kommer att ha en genomgång land för land för att sätta praxis, och nu talar jag inte om So-

malia explicit utan om den generella uppläggningsen av förberedelsen för att upphäva 13 december-beslutet.

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Anf. 131 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag har full förståelse för att man går igenom land för land, men jag tycker fortfarande att det är mycket märkligt att medan invandrarverket i Göteborg ger tillstånd och fattar beslut om somaliska flyktingar som har varit här en kort tid, kan regeringen inte ta upp ens ett ärende till behandling. Då är det tydligen så att invandrarverket och regeringen gör olika bedömning av i vilken tidsförljd man skall behandla somaliers ärenden. Är det så att somalier över huvud taget skall vara föremål för översyn, är det ganska märkligt om invandrarverket i Göteborg kan fortsätta att bevilja uppehållstillstånd för en del. Det måste uppfattas som godtycke av dem som drabbas.

Svar på frågor.

Anf. 132 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Nu blandar Marianne Andersson igen ihop flera frågor. En sak är att invandrarverkets representanter kontinuerligt reser runt i olika länder för att kunna bedöma situationen. Jag redovisade ju att man nu har ett sådant projekt på gång också när det gäller Somalia, och det är helt naturligt.

Sedan säger Marianne Andersson att detta har lett till att regeringen inte fattar beslut i ärenden som gäller Somalia. Detta känner jag, herr talman, inte till.

Anf. 133 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Då hoppas jag att invandrarministern kollar upp detta, för enligt de uppgifter som jag har fått från handläggaren på departementet förhåller det sig på detta sätt. Naturligtvis gör både invandrarverket och regeringen bedömningar; det är jag fullt införstådd med. Men det uppfattas som oerhört märkligt om man ger tillstånd till en mängd människor från ett land som kommer från samma del av landet, har ungefär samma bakgrund och som kanske har varit här mycket kortare tid än andra som inte får tillstånd, och sedan inte ens kan ta upp ett annat ärende som finns på regeringens bord till behandling.

Anf. 134 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag ber att få upplysa Marianne Andersson om att det ligger 5 000 asylärenden i kö på arbetsmarknadsdepartementet, och de berör minst 12 000 personer. Det betyder att varje ärende som kommer in till regeringen inte behandlas nästa dag. Detta beklagar jag djupt. Det är en av regeringens allra viktigaste uppgifter att se till att vi får en snabbare ärendehantering och att långa väntetider ute på flyktinganläggningarna försvinner. Det är huvudmålsättningen när det gäller asylmottagningen, förutom att vi naturligtvis skall ha en generös mottagning.

Anf. 135 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Om den senare meningen kan vi verkligen vara överens. Då vill jag fråga invandrarministern: Är det så att regeringen inte behandlar somaliers ärenden?

Anf. 136 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Det finns inget generellt beslut eller något liknande i regeringen om att inte behandla sådana ärenden.

Anf. 137 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Då måste det föreligga någon form av missförstånd från departementstjänstemännens sida. Det beklagar jag. Jag hoppas att denna frågestund ändå kan ge det resultatet att just denna fråga ses över litet extra noga.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1991/92:103 om polisens asylutredningar

Anf. 138 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Rune Backlund har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska väntetiderna i asylutredningar hos polisen.

Jag vill inledningsvis nämna att statsmakterna sedan ett antal år angett som riktmärke för polisen att en asylutredning normalt skall genomföras inom högst två veckor. Ansvar för planering och samordning av de lokala polismyndigheternas verksamhet när det gäller verkställighet av avlägsnandebeslut och asylutredningar åvilar resp. länsstyrelse. Som ett ytterligare riktmärke gäller vidare att ärendebalanserna skall vara avarbetade till den 30 juni 1992, då asylutredningsverksamheten förs över från polisen till statens invandrarverk.

Fram till september månad i år har utredningstiden i stort sett varit kring de angivna 14 dagarna. Periodvis har t.o.m. ännu kortare utredningstider kunnat uppnås, t.ex. under årets första kvartal, då fyra av landets fem regioner för asylutredningar kunde redovisa en utredningstid som var kortare än två veckor. Den senaste tidens händelser ute i Europa, särskilt i Jugoslavien, har emellertid inneburit en kraftigt ökad inströmning av asylsökande. Under tiden juli–september sökte således ca 9 300 personer asyl i Sverige, vilket är en ökning med ca 2 700 asylsökande jämfört med motsvarande period året dessförinnan. Ökningen har fortsatt sedan dess och handläggningstiden för polisens asylutredningar har ökat till fem–sju veckor.

Det kan tyckas att asylutredningssituationen till följd av den ökade handläggningstiden försämrats avsevärt. Mycket talar emellertid för att denna nedgång endast är tillfällig. Rikspolisstyrelsen har nyligen meddelat att polisen förstärkt sina utredningsresurser och räknar med att vara nere i två veckors utredningstid vid årsskiftet. Statens invandrarverk kommer dessutom att inom kort lämna förstärkning med nio handläggare som ett tillskott till utredningsslussarna i Carlsund och Flen.

Anf. 139 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på min fråga. Jag tycker dock att man här ger en något mer positiv bild än vad verkligheten kanske ger underlag för.

Jag besökte Carlslund förra veckan och fick beskedet att man där hade väntetider som för närvarande överstiger två månader, alltså drygt åtta veckor, att bara 19 av de 28 tjänsterna hos polisen var besatta för närvarande och att detta hänger samman med den omorganisation som vi står inför. Poli-ser med utredningsuppdrag söker sig nu till andra tjänster inom polisen inför övergången 1992. Därför befarade man att det skulle bli svårt att kunna fylla ut med erfaren personal, även om man skulle få låna personal från invandrarverket.

Den bild som här ges, att man redan vid årsskiftet skulle vara nere på två veckors utredningstid, tror jag inte riktigt stämmer med den verklighet som jag har mött i de kontakter som jag har haft med polisen och invandrarverket. Det är klart att detta är bekymmersamt, för det här är den första kedjan i en mycket komplicerad process, där varje fördröjning leder till mycket stora samhällskostnader. Då är min fråga till justitieministern: Kan man tänka sig att inför övergången – det finns uppenbarligen problem med att behålla poliserna i tjänsterna – ha en dubblerad organisation under första halvåret 1992 så att invandrarverket och polisen samarbetar för att vi inte skall tappa tempot i hanteringen och förlora värdefull personal?

Anf. 140 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! När det gäller uppgifter om vakanta tjänster hos polisen är det helt riktigt att flera utredningsmän har sökt sig till andra tjänster i vet-skap om organisationsförändringen den 1 juli 1992. Men det problemet kommer vi knappast undan genom en dubbelorganisation.

Just den kraftigt ökande flyktingströmmen från Jugoslavien har skapat de problem som vi nu har. Vi behöver inte gå särskilt långt tillbaka i tiden för att se att vi hade en kort utredningstid. Som jag påpekade har man nu gjort en utökning inom polisen. Man har ökat övertidsarbetet för utredningsmännen. Inom statens invandrarverk har man i går tillsatt fyra utredare som har påbörjat sitt arbete, och man planerar ytterligare förstärkning. Vi får inte heller glömma bort att det är ett grannlaga arbete som utredarna skall göra, så vi måste alltså se till att utbilda personal, och det tar sin lilla tid.

Anf. 141 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Det är just det sistnämnda som bekymrar mig, för det är uppenbarligen så att de erfarna handläggare som nu finns försvinner från sina tjänster till andra tjänster inom polisen. Vi får nu signaler om att hanterings-tiderna i asylärenden förlängs. Det gäller nu att utnyttja de närmaste måna-derna till att rekrytera personal som kan stanna kvar, som kommer att finnas kvar även efter den 1 juli 1992. Då tror jag att man måste åstadkomma en dubblering, dvs. att personal från invandrarverket ingår i den komplette-rande personalen ute på slussarna för att vi skall kunna ha kompetent och erfaren personal som fortsätter även efter halvårsskiftet 1992. Annars får

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

man på nytt börja rekrytera personal, eftersom de andra stannar kvar hos polisen.

Anf. 142 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Det är ett tillskott från invandrarverket i det pågående arbetet. Enligt den information som jag har fått beräknar man att ha betat av balanserna, i varje fall när det gäller de två aktuella veckorna, vid årsskiftet. Ingen av oss kan med säkerhet säga vem som har rätt i sin uppfattning. Min förhoppning och min tro är att de uppgifter som jag har fått är korrekta och att vi därför skall ha en bättre situation när vi väl kommer till årsskiftet.

Anf. 143 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Den information som jag har när det gäller läget vid kvartalsrapporten till regeringen tyder inte på att man har minskat balanserna; snarare var balanserna i stigande hos polisen. Om man då samtidigt har flera vakanser, har jag svårt att förstå hur man skall kunna hantera den ökade asyltillströmningen, bearbeta balanserna och klara av att förkorta handläggningstiderna fram till årsskiftet. Den uppgiften framstår för mig som något övermäktigt, även om polisens utredare är duktiga och man gör ett stort över-tidsuttag. Därför känner jag fortfarande en viss oro för att vi inte klarar av det hela under 1992, om vi inte åstadkommer en samordning med erfaren personal parallellt från invandrarverket och polisen, vilket skulle göra att inte bara Carlsund utan även andra slussar skulle få en komplettering med handläggare. Tydligt försvinner ännu fler poliser från dessa tjänster i början av nästa år.

Anf. 144 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Rune Backlund får inte glömma bort att den ökade balansen enligt kvartalsrapporten ju bygger på den kraftiga ökning av flyktingströmmen som vi fick under det aktuella kvartalet och att man på grund av detta gör förstärkningar inom polisen och invandrarverket. Det är med detta som bakgrund som vi har förhoppningar om att ha en betydligt bättre situation till nyår. Vi har ju en viss tid på oss att följa utvecklingen.

Anf. 145 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Jag skall inte lägga fler bekymmer på justitieministerns bord än nödvändigt, men de informationer som vi har tyder på att det finns någonstans mellan 2 000 och 3 000 medborgare från Jugoslavien som i dag vistas hos bekanta och som kan tänkas söka asyl den närmaste tiden när deras besöksvisering har gått ut. Så det finns ingenting som just nu tyder på att det kommer att bli en minskad asyltillströmning under den tid som återstår fram till årsskiftet. Jag tror därför att vi nu bygger upp en balans som kommer att leda till att allt, trots alla ambitioner för att förkorta handläggningstiderna, stupar på att vi inte klarar det första ledet i denna viktiga kedja. Det handlar ju om väldigt stora summor. Vi vet att en fördröjning på en månad i utredningen kostar ungefär 9 000 kr. per asylsökande, eftersom den genomsnittliga kostnaden är drygt 300 kr. per asylsökande. Mycket snabbt sker en mil-

jonrullning i en annan del av den statliga verksamheten om vi inte kan lösa det här problemet.

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

28 § Svar på fråga 1991/92:117 om den enskildes rättssäkerhet

Anf. 146 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Sten Söderberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att tillförsäkra den enskilde rättssäkerhet och för att bespara den enskilde onödigt lidande.

Sten Söderbergs hänvisar i sin fråga till en tidningsartikel, och hans farhågor verkar i första hand vara koncentrerade kring åklagarutredningens kommande förslag beträffande utredningsförfarandet i brottmål.

Jag kan försäkra Sten Söderberg att frågan om den enskildes rättssäkerhet är utomordentligt viktig för den nya regeringen och att den kommer att genomsyra de närmaste årens reformarbete.

En utgångspunkt för åklagarutredningens arbete, som skall vara slutfört den 1 juli nästa år, är enligt direktiven att skapa ett modernt och effektivt brottmålsförfarande som leder till snabbare åtalsbeslut och förkortad tid mellan brott och straff. I denna uppgift ingår bl.a. att se över förundersökningsprotokollens utformning och omfattning. Det är en självklarhet att en ordning som inte tillgodoser den enskildes rättssäkerhet och som åsamkar denne onödigt lidande inte motsvarar de krav som i direktiven ställs på förundersökningsförfarandet.

Förundersökningsfrågorna är enligt min mening mycket väsentliga.

Förundersökningen är nyckeln till den kommande brottmålsprocessen, och berättelser som lämnas under polisutredningen har, som också påpekas i artikeln, kommit att få allt större betydelse som bevisning i domstol. Samtidigt förefaller polisutredningen på många håll ha blivit den resursmässiga flaskhalsen i systemet.

Vi måste försöka få till stånd en snabbare och effektivare brottsutredning. Därigenom får vi också en ökad rättssäkerhet i förfarandet.

Enligt vad jag erfarit kommer åklagarutredningen vid sin översyn bl.a. att överväga hur modern teknik för dokumentation skall kunna komma till ökad användning vid brottsutredningar. Det kan väl inte uteslutas att en del av de problem som tas upp i artikeln härigenom skulle kunna få sin lösning. Även i övrigt är jag övertygad om att utredningen, med sin sakkunskap och breda parlamentariska sammansättning, har goda förutsättningar att förbättra förundersökningsförfarandet i olika avseenden.

Anf. 147 STEN SÖDERBERG (nyd):

Herr talman! Jag tackar så mycket för svaret. Jag tror att många inom rättsväsendet, och speciellt inom åklagarkåren, är glada över detta svar. Utgångspunkten för min fråga har varit att om vi inte har råd med rättssäkerhet för de skyldiga, kommer pengarna säkerligen inte heller att räcka till de oskyldiga.

Förundersökning skall tjäna som underlag för åtalsbeslut och bereda saken till samlad bevisföring inför rätta. Men den är ej avsedd som bevis och kan inte träda i stället för vad som – under helt andra rättssäkerhetsgarantier – förebringas inför domstolen. Rättegångsbalken reser också hinder, låt vara ej oöverkomliga, mot att en förundersökningsutsaga åberopas som bevis i rättegången. När så likväl sker, bör den ej utan vidare ges företräde framför domstolsutsagan som underlag för prövningen av saken; redan av principiella hänsyn måste särskilda och påtagliga omständigheter till för att motivera en sådan bevisvärdering.

Statsrådets svar angående ny teknik är mycket glädjande. Besparingar av polisens resurser leder nödvändigtvis inte till besparingar i stort. Besparingar synes leda till att åklagarnas beslutsunderlag försämrats. Det medför onödiga processer och leder till ökade kostnader i ett senare led. Såsom exempel kan nämnas incestmål och förhör med barn som drabbats av brott och andra övergrepp. I det sammanhanget är teknikanvändning i form av videoupptagningar och liknande av så stort värde att man inte i något fall borde underlåta att utnyttja sådana hjälpmedel.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1991/92:124 om introduktionen av nya nämndemän

Anf. 148 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Ingbritt Irhammar har frågat mig om jag ämnar verka för att medel anslås för informationsinsatser till nyvalda nämndemän i likhet med vad som tidigare skett.

Jag vill först säga att det självfallet är mycket viktigt att de nyvalda nämndemän som skall delta i den dömande verksamheten efter årsskiftet snabbt får den information och utbildning som de behöver för att kunna fullgöra sina uppdrag på bästa sätt.

När det gäller inriktningen av utbildningsinsatserna vill jag understryka att det är som lekmän nämndemännen har sin roll i rättskipningen. Nämndemän skall alltså inte utbildas till jurister. Däremot är det angeläget att ge de nya nämndemännen grundläggande kunskaper om själva rättegångsförfarandet och om regler som rör t.ex. sekretess och tystnadsplikt.

Det har sedan länge varit en allmänt vedertagen princip att det direkta ansvaret för nämndemännens utbildning åvilar varje domstolschef. Detta är enligt min mening en lämplig ordning, inte minst av praktiska skäl. Det kan vara lämpligt att domstolschefen samlar de nyvalda nämndemännen i domstolen till en särskild informations- och utbildningsdag. Jag vet att så har skett tidigare med gott resultat.

Till stöd för den utbildning som domstolarna skall bedriva har domstolsverket producerat ett utförligt informations- och studiematerial som kan rekommenderas kostnadsfritt. Domstolsverket kan även i övrigt hjälpa domstolarna med praktiska frågor vid planeringen och genomförandet av informationen.

I sin fråga till mig pekar Ingbritt Irhammar på att riksdagen hösten 1988

anvisade ett särskilt belopp på 5 milj.kr. för information till nämndemännen. Jag vill då först säga att genom dessa särskilda medel har en informationsdag för nämndemän kunnat genomföras vid i stort sett alla domstolar där nämndemän medverkar. Flertalet nämndemän har därigenom fått de grundläggande kunskaper som de behöver.

Av de särskilda medlen på 5 milj.kr. återstår i dag ca 1,3 milj.kr. Till detta skall läggas de medel som årligen anvisas över domstolsverkets budget för nämndemännens utbildnings- och informationsbehov.

Mot denna bakgrund anser jag att det under innevarande budgetår finns goda möjligheter att, inom givna ekonomiska ramar, tillgodose de nyvalda nämndemännens behov av information och utbildning.

Anf. 149 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för svaret. Jag gläder mig åt att vi är överens om hur viktigt det är att nyvalda nämndemän får information och utbildning med just den inriktning som svaret anger. Det är dessutom glädjande att vi delar inställningen att detta skall ske snabbt.

Jag ser dessa informationsinsatser som ett sätt att i dagens nomineringstider kanske kunna påverka några fler yngre personer att åta sig ett nämndemannauppdrag. Satsningen på information och utbildning är en väg att gå för att minska den snedrekrytering som jag i dag ser som ett stort allvarligt problem.

Eftersom det nu finns dels medel över från de 5 milj.kr., dels medel som anvisas via domstolsverkets budget, utgår jag ifrån att de medel som totalt kommer att anslås räcker. I annat fall hoppas jag att erforderliga medel tillförs. Jag hoppas att det nu skall bli möjligt att rekrytera många nya nämndemän.

Vi från justitieutskottet var för några veckor sedan på besök vid Svea hovrätt. Där fick jag skrämmande information om att sedan 70-årsgränsen slopades för ett fåtal år sedan, är 10 % av nämndemannakåren i dag över 70 år. Det är ju inte fel att det finns äldre personer bland nämndemännen, men det är skrämmande att utvecklingen har gått mot att det är svårt att rekrytera yngre personer och personer i olika yrkesverksamma åldrar.

Jag skulle vilja vidga frågeställningen litet grand. Så sent som i våras gjordes här i riksdagen ett tillkännagivande till den dåvarande regeringen att det behövdes en översyn i vad gäller ersättningsnormerna beträffande nämndemännen, eftersom det är ett problem att få en bredare rekrytering. Jag vill därför fråga: Hur ser de nuvarande regeringsplanerna ut i vad gäller denna nödvändiga översyn? Kan justitieministern svara på den frågan?

Anf. 150 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Ja då, den kan jag svara på. Den nya regeringen har begärt att få en översyn av ersättningsnormerna. Det beslutet är fattat.

När det gäller kostnaderna för utbildningen är det – som jag ser det – inte aktuellt med några ytterligare medel. Som jag nämnde i svaret finns det 1,3 milj.kr. kvar av det tidigare anslaget och dessutom finns det medel hos domstolsverket. Enligt uppgift beräknar man att 2 000–3 000 nya nämndemän

Svar på frågor

kommer att tillträda efter nyår. Mindre än hälften av dessa har utbildats efter det att anslaget tilldelades 1988.

Anf. 151 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Det var mycket glädjande att höra att denna översyn nu kommer till stånd. Är det också klart att den skall arbeta inom en viss tidsram, så att det blir ett snabbt resultat som skulle kunna påverka rekryteringen?

Det är många som anser att de inte kan åta sig ett nämndemannauppdrag. De förlorar alldeles för mycket av sin dagliga lön genom att vara nämndemän. Därför tackar yngre personer i dag nej.

Vi vet också att när det är fråga om mål som tar längre tid, är det bara pensionärer som har möjlighet att sitta som nämndemän. Pensionärer är de enda som kan medverka utan att förlora så mycket pengar som yrkesverksamma gör.

Kan man se fram emot en snabb utvärdering och översyn, som kan bidra till att inte yngre yrkesverksamma personer avskräcks?

Anf. 152 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Jag skall erkänna att jag faktiskt inte minns om det sades någonting om ett datum. Men utgångspunkten är att underlaget behövs för bl.a. budgetberedningen inför nästa års budget. Jag kan återkomma till frågan efter en kontroll, för jag vill inte säga något som kanske är fel.

Anf. 153 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag nöjer mig med detta.

Jag vill bara ta upp ytterligare en fråga, som jag inte behöver få något svar på. Jag vill bara att frågan skall beaktas i utredningen.

Nämndemännens bilersättning halveras efter nyår från 24 kr. till 12 kr., om jag förstått saken rätt. Detta har upprört väldigt många, eftersom andra anställda vid domstolarna får 24 kr. mot nämndemännens 12 kr. Detta förhållande borde också uppmärksammas i utredningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på fråga 1991/92:127 om bestämmelserna om vapenlicens m.m.

Anf. 154 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Elisabeth Fleetwood har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att åstadkomma en skärpning av bestämmelserna såväl för erhållande av vapenlicens som för förvaring av vapen.

Jag vill för det första säga att jag är lika bekymrad som Elisabeth Fleetwood över att det används skjutvapen i samband med brott. Jag instämmer helt i att det väcker berättigad uppmärksamhet och avsky.

Det är ett självklart ansvar för statsmakterna att genom lagstiftning försöka förhindra att skjutvapen kommer i orätta händer. Jag vill bara inled-

ningsvis erinra om att lagstiftning trots allt är ett begränsat medel för att hindra oönskade företeelser. När det gäller vapen kan man t.ex. inte bortse från att rörligheten över gränserna medverkar till att vapen förs in olagligt till Sverige.

När det gäller vapenlagstiftningen känner Elisabeth Fleetwood säkert till att delvis ändrade regler träder i kraft vid årsskiftet och kommande halvårsskifte. Genom beslut i riksdagen i våras (prop. 1990/91:130, JuU33, rskr. 300) skärps bl.a. förvaringsreglerna för vapen och ammunition. Någon ingripande ändring när det gäller förutsättningarna att få vapentillstånd är det dock inte fråga om. Vi har i Sverige med nuvarande ordning ett i stort sett tillfredsställande prövningsförfarande när det gäller tillstånd att inneha vapen. Man måste i dessa frågor också hålla i minnet att den stora majoriteten av vapeninnehavare är seriösa jägare och tävlingsskyttar som inte missbrukar sina vapen. Större förändringar i möjligheterna att få tillstånd till vapen drabbar dessa. Det är emellertid motiverat att kräva mycket säker förvaring av vapen, och jag har förhoppningen att de beslutade ändringarna skall ge en generellt sett säkrare vapenförvaring.

I samband med att riksdagen behandlade vapenpropositionen gav ett enhälligt utskott till känna att vapenlagstiftningen inte är överskådlig och lätt-tillgänglig varför den borde ses över och anpassas till krav som ställs på en modern lagstiftning. Ett lämpligt tillfälle för detta angavs vara inför en anpassning till en framtida EG-reglering på området. I det sammanhanget kan frågor om vapentillstånd och vapenförvaring tas upp på nytt. Genom det kommande lagstiftningsarbetet är det angeläget att vi får en vapenlagstiftning som i största möjliga utsträckning bidrar till att förhindra brottslig användning av vapen, samtidigt som berättigade intressen inte får trädas för när. Exakt när det blir aktuellt med en översyn av vapenlagstiftningen kan jag emellertid inte säga nu.

Anf. 155 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret. Det gläder mig att justitieministern känner samma berättigade avsky som så många människor runt hela vårt land gör. Den här typen av brott drabbar ju också praktiskt taget alltid de svagaste i samhället, människor som har svårt att få hjälp och ofta ensamma människor.

Jag vet mycket väl att vi skall få en ny lagstiftning. I samband med några av de brott som under senare tid har begåtts gjorde polisen vissa uttalanden. Man sade att situationen ännu inte var sådan som man önskade. Framför allt var det kanske när det gällde förvaringen av vapen som det brast. Jag är ingen vapenexpert, men det finns ju bestämmelser om att olika delar av ett vapen skall förvaras på olika håll och ammunitionen kanske på ett tredje håll för att försvåra för missbrukare att få tag på dessa vapen.

Som justitieministern säger är det inte brukarna som vi är ute efter utan missbrukarna, på samma sätt som i andra sammanhang.

Svaret var så positivt, bl.a. när det gäller att vi kan få en ändrad lagstiftning i samband med inträdet i EG, att jag i och för sig inte har några följdfrågor. Jag tycker att jag har fått svar på det som jag önskade. Men riskerna för missbruk och riskerna för att vapen kommer i orätta händer måste följas upp

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

hela tiden. Jag vill därför fråga justitieministern följande: Avser justitieministern att hålla en kontinuerlig kontakt genom departementet med polisen för att se om de beslut som vi fattar och de åtgärder som vidtas är tillräckliga? Om så inte är fallet tar jag för givet att justitieministern kommer att ta initiativ till förändringar.

Anf. 156 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Det måste ligga i min uppgift att följa upp de beslut som vi fattar och att se till att dessa beslut också får genomslag i verkligheten. I detta sammanhang är det fråga om hur den polisiära sidan, men även tullfrågorna, kommer in i bilden. Elisabeth Fleetwood och jag – ingen av oss är vapenexpert – är också medvetna om att detta inte är ett problem som vi kan komma till rätta med enbart genom lagstiftning, utan det viktiga är ju att man följer utvecklingen i samhället.

Anf. 157 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Jag skulle i detta sammanhang vilja påminna kammaren om att vi för ett par år sedan fattade ett beslut som innebar att vapenregistren sekretessbelades. De var tidigare offentliga. Då kunde en person gå in på en polisstation och i dessa register ta reda på var i ett bostadsområde som det fanns vapen. Polisen fick säga nej enbart om den anade att denna förfrågan kunde leda till ett brott. Men det är inte lätt att bevisa något sådant i förväg. Men några dagar senare kunde polisen kanske konstatera att det hade skett ett inbrott och att vapen hade blivit stulna.

Jag var en av dem som väckte en motion om att dessa register skulle sekretessbeläggas. Vi moderater är inte mycket för onödigt sekretess, men på detta område tror jag att sekretess var bra. Och det var kanske ett led i en bättre rättssäkerhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1991/92:140 om rättegångskostnaderna i s.k. småmål

Anf. 158 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Hugo Hegeland har frågat mig om jag är beredd att föreslå en sådan ändring i lagstiftningen att den kostnad en svarande i ett s.k. småmål kan drabbas av inte överstiger ansökningsavgiften, dvs. 350 kr.

Med ett småmål menas ett mål där tvisten rör ett värde som är lägre än ett halvt basbelopp, dvs. för innevarande år 16 100 kr. För dessa mål gäller bl.a. särskilda regler om ersättning för rättegångskostnader. En viktig anledning till att dessa regler infördes var att rättegångskostnaderna i mål om mindre värden i praktiken ofta hade kommit att stå i orimlig proportion till tvisteföremålets värde.

Den särskilda regeln om rättegångskostnader i småmål har till syfte att begränsa de kostnader som den förlorande parten kan åläggas betala. Regeln innebär att en part i princip inte får ersättning för juridiskt biträde. Parten

får inte heller ersättning för det arbete han själv lagt ned på att förbereda rättegången och inte heller för den lön han förlorar när han inställer sig till förhandling inför domstolen.

I viss utsträckning kan dock en vinnande part få ersättning för rättegångskostnader även i småmål. Han får således ersättning för kostnad för rådgivning av advokat eller biträdande jurist vid advokatbyrå, dock under högst en timme i varje instans. Kostnaden för en timmes rådgivning är för närvarande 825 kr. Eftersom det i småmål krävs prövningstillstånd för att få ett mål prövat i hovrätten blir det ofta bara fråga om rådgivning i en instans. Parten har vidare rätt till ersättning för resa och uppehälle för sig själv eller ett ombud samt för vittnesbevisning. Dessutom finns det rätt till ersättning för ansökningsavgift och översättning av handlingar.

Det kan självfallet inte uteslutas att även den nuvarande kostnadsregeln i enstaka fall kan leda till att en förlorande part får betala rättegångskostnader med ett belopp som inte står riktigt i proportion till tvisteföremålets värde. När man skall bedöma vilka kostnader som skall ersättas av motparten får man emellertid inte bara se saken ur den förlorandes synpunkt. Man måste även se till den vinnandes situation. Man måste också komma ihåg att reglerna gäller lika för käranden och svaranden och att det lika gärna kan vara så att det är svaranden som vinner processen och får ersättning för kostnader. Och det skall kanske för fullständighetens skull också påpekas att det under årens lopp höjts kritiska röster mot de begränsningar av kostnadsansvaret som gällande ordning innebär.

Om man därför ytterligare begränsar rätten till ersättning till att avse endast ansökningsavgiften finns det en påtaglig risk för att den som anser att han har rätten på sin sida – det må vara käranden eller svaranden – avstår från att få sin sak prövad därför att han vet att han inte kan få ersättning för kostnader som är ofrånkomliga för framgång i processen, exempelvis ersättning till vittnen. Det kan knappast heller åberopas några starka sakliga skäl för att den som vinner processen inte skall ha rätt att få sina kostnader för nödvändig bevisning ersatta av motparten.

Av de kostnader för vilka en part kan få ersättning i småmål vill jag särskilt nämna rådgivningsavgiften. Man kan fråga sig om denna kostnad är nödvändig. Jag tycker det. Många människor känner olust inför att själva föra sin talan vid domstol. Risken är påtaglig att en del av dem skulle avstå från att hävda sin rätt om de inte fick juridisk vägledning. Rådgivningen fyller här en viktig funktion. Dessutom har rådgivningen den fördelen att juristen efter en bedömning av rättsläget kan avråda klienten från process eller råda honom att träffa en förlikning. Onödiga processer kan på det sättet undvikas.

Av vad jag sagt framgår att olika synpunkter måste vägas mot varandra vid en bedömning av vilka kostnader som bör ersättas i småmål. Enligt min mening utgör den nuvarande regeln en rimlig avvägning. Jag är därför inte beredd att föreslå någon ändring i reglerna.

Anf. 159 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för detta mycket ingående svar. Det är jag ingalunda bortskämd med. Man brukar i allmänhet få mycket torftiga svar när man ställer välformulerade frågor. Men detta är ett mycket full-

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

ständigt svar, vilket är mycket glädjande, men det går inte riktigt i den riktning som jag hade tänkt mig. Egentligen finns det inte mycket att tillägga. Jag reagerade emellertid mot en mening i första stycket på s. 2: "Det kan självfallet inte uteslutas att även den nuvarande kostnadsregeln i enstaka fall kan leda till att en förlorande part får betala rättegångskostnader med ett belopp som inte står riktigt i proportion till tvisteföremålets värde."

Där måste pennan ha sluntit för den som har skrivit svaret. Det borde väl ha stått: ett belopp som inte står i rimlig proportion till tvisteföremålets värde. Men detta kan givetvis diskuteras.

I detta sammanhang finns det skäl för och emot när det gäller hur man skall göra. Jag har nämligen talat med andra jurister, och de säger att det är en besvärlig fråga. Svaret har emellertid formulerats ingående. Jag har därför inte så mycket att tillägga. Om man blickar ut över landskapet här får man emellertid intrycket att man står i en öken. Och man känner sig som en oas, och då borde det ju vattnas i munnen för att fortsätta debatten. Men jag erkänner svaret fullständigt, och jag har ingen ytterligare fråga, utan jag tackar än en gång för det fullständiga svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på fråga 1991/92:152 om kvittning mellan olika förvärvskällor

Anf. 160 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Ingvar Eriksson har frågat mig när regeringen har för avsikt att lägga fram förslag om återinförande av rätten att kvitta underskott i inkomstslaget näringsverksamhet mot inkomst av tjänst.

Regeringen har i nyligen avlämnade propositioner till riksdagen (prop. 1991/92:38, 1991/92:51 och 1991/92:60) framhållit vikten av att bättre villkor skapas för de mindre företagen bl.a. genom skattelättnader. Regeringen avser också att under år 1992 lägga fram förslag som innebär att små och medelstora företags tillgång till riskvilligt kapital förbättras. I det sammanhanget kommer även kvittningsrätten att behandlas.

Anf. 161 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet, min f.d. bankkamrat, för svaret, vilket jag uppfattade som positivt i sin inriktning. Dock tycks det dröja innan återinförandet av kvittning av inkomst mellan olika förvärvskällor kan bli verklighet.

Herr talman! Den nya regeringen har förvisso lagt fram propositioner, inte minst på skatteområdet, med förslag som i sin inriktning syftar till att stimulera företagandet och därigenom åter få fart på Sverige. Det är bra. Jag beklagar dock att regeringen inte i det sammanhanget också lade fram förslag om återinförande av rätten till kvittning mellan olika förvärvskällor.

Rätten att kvitta inkomst mellan olika förvärvskällor togs olyckligtvis bort av den förra regeringen strax före en tidpunkt då man på goda grunder

kunde förvänta sig svårigheter på arbetsmarknaden. Svensk landsbygd stod inför en omfattande utmaning genom jordbrukets omställning.

Nu är vi mitt uppe i ett läge där nyföretagandet behöver stimuleras, kanske mer än någonsin. På landsbygden skulle möjligheterna bli större för många att genom kompletteringsarbete stärka förvärvsinkomsten och därmed möjligheten att bo kvar. I samband med jordbrukets anpassnings- och omställningssträvanden skulle en återinförd kvittningsmöjlighet ha särskilt stor betydelse.

Det gäller att i en svår situation så att säga öppna upp och underlätta för naturliga möjligheter och därmed också minska behovet av ytterligare kostsamma regionalpolitiska insatser.

Statsrådet aviserar att frågan om kvittningsrätt kommer att behandlas under 1992 i samband med andra viktiga förslag. Kan jag ta det till intäkt för att kvittningsrätten blir återinförd?

Anf. 162 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag kan i stort sett dela alla de synpunkter som Ingvar Eriksen redovisade. Det finns många skäl som talar för ett återinförande av kvittningsrätten. Det finns däremot anledning att fundera över om man bör kringgärda den med vissa restriktioner när det gäller hur denna kvittningsrätt tekniskt skall utformas. Det finns anledning att ta upp detta i fråga om bedömningen av riskkapitalanskaffning, eftersom det har stor betydelse för just nyföretagandet och inte bara för redan etablerade företag. Men det är min förhoppning att kunna lägga fram förslag om ett återinförande av kvittningsrätten.

Anf. 163 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag är glad att höra denna positiva inställning. Jag är medveten om att statsrådet är införstådd med vilken betydelse detta skulle ha just i det skede som svensk landsbygd har framför sig när det gäller att skapa denna möjlighet att hantera de akuta problem som kan uppstå vid denna omställningsprocess. Vi vet också att det är av oerhört stor betydelse om man kan skapa kompletteringsjobb och därmed stärka människors möjligheter att bo kvar på landsbygden. Jag tar detta som ett positivt löfte för framtiden och hoppas att statsrådet lägger ned all sin kraft på att återinföra kvittningsrätten.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på fråga 1991/92:155 om beskattningen av andelslägenheter och bostadsrätter

Anf. 164 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Fredrik Reinfeldt har frågat mig vad jag avser att göra för att skapa en skattemässig neutralitet mellan innehavare av andelslägenheter och innehavare av bostadsrätter.

Jag har i princip samma uppfattning som Fredrik Reinfeldt i fråga om bo-

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Svar på frågor

stadsbeskattningens utformning. En likformig skattemässig behandling av olika boendeformer är eftersträfvansvärd. Erfarenheterna av senare års försök att åstadkomma en sådan neutralitet i beskattningen är dock inte särskilt goda. De civilrättsliga skillnader som trots allt finns mellan boendeformerna gör uppgiften svår. Till bilden hör att reglerna om beskattningen av andelslägenheter i vissa hänseenden kan vara mer förmånliga än för andra bostäder.

Jag är emellertid medveten om att situationen för andelsläghetsinnehavare förändrats genom skattereformen. Anledningen till detta är att underskott på grund av räntebetalningar tidigare kunde kvittas mot andra inkomster. Den möjligheten har nu försvunnit.

För innehavare av andelslägenheter kommer denna fråga att aktualiseras redan vid 1992 års taxering. För närvarande bedrivs i finansdepartementet ett arbete i syfte att undersöka förutsättningarna för att redan till kommande taxering undanröja dessa effekter. Det är ofrånkomligt att ett sådant ingripande måste få en provisorisk karaktär. Hur frågan skall lösas på längre sikt får tas upp i ett annat och senare sammanhang.

Då Fredrik Reinfeldt, som framställt frågan, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav andre vice talmannen att Ingvar Eriksson i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 165 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! På min partikollegas, Fredrik Reinfeldts, vägnar tackar jag för svaret på hans välmotiverade fråga om den bristande neutraliteten skattemässigt mellan andelslägenheter och bostadsrätter. Jag uppfattar svaret positivt så till vida att statsrådet i princip har samma uppfattning som fråganden vad gäller bostadsbeskattningens utformning. Komplikationer föreligger av allt att döma. De är uppmärksammade. Jag hoppas att de lösningar på sikt som statsrådet också aviserar kan klara upp problemen på ett vettigt sätt. Många unga människor känner sig uppenbarligen oroade, när de konstaterar att det finns sådana här skillnader, som de uppfattar såsom helt omotiverade.

Anf. 166 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag är glad över att även det andra frågesvaret upplevs såsom positivt, om än frågaren i detta sammanhang inte når samma lyriska höjder som Hugo Hegeland när det gällde ett tidigare frågesvar.

I detta fall tror jag att frågeställaren och jag har samma uppfattning. Min ambition är att kunna framlägga ett förslag så snabbt som möjligt eller på annat sätt skapa en möjlighet som gör att man till taxeringen 1992 klarar av de problem som åberopas i frågan.

Anf. 167 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag tackar även för detta svar. Jag uppfattar det just såsom ett sådant besked som de som känner sig oroade i detta sammanhang vill ha.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 168 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Elvy Söderström har frågat näringsministern när ett förslag kommer om återförande av vinster från vattenkraften till de vattenproducerande kommunerna/regionerna.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Jag har tolkat Elvy Söderströms fråga på ett sådant sätt att den gäller en återföring av vinster från försäljning av el producerad i vattenkraftverk till vissa berörda kommuner och regioner i landet.

Kraftföretagens vinster omfattas av den gällande bolagsskatten för juridiska personer. Från den 1 januari 1992 omfattas även Vattenfall som aktiebolag av denna skatt.

Elvy Söderströms fråga om återföring av kraftföretagens vinster innefattar därmed en direkt återföring av statliga intäkter från ett fåtal företags bolagsskatt till vissa kommuner. En sådan återföring är inte aktuell.

Utöver bolagsskatten betalar vissa kraftföretag för närvarande en särskild skatt på vattenkraft som produceras vid äldre anläggningar. Skatten är 2 öre/kWh för anläggningar som tagits i drift före 1973 och 1 öre/kWh för anläggningar tagna i drift mellan 1973 och 1977.

Totalt ger denna särskilda skatt ca 1 miljard kronor per år i intäkt på statsbudgeten. Den särskilda skatten liksom andra skatter finansierar utgifterna på statsbudgeten, där bl.a. regionalpolitiska insatser är en del.

För närvarande bereds inom regeringskansliet utredningen "Beskattning av kraftföretag", SOU 1991:8, som föreslår att den särskilda skatten baserad på producerad energi slopas och ersätts med en särskild fastighetsskatt. Regeringen har ännu inte tagit ställning till utredningens förslag. Jag är därför inte beredd att ytterligare kommentera utredningens slutsatser.

Anf. 169 ELVY SÖDERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret, även om jag inte kan säga att jag är tillfreds med dess innehåll. Jag tycker att vi skall inleda debatten med att konstatera att Sverige behöver Norrland och att Norrland behöver Sverige. Många kommuner och regioner runt om i Norrland och dess inland brottas i dag med svåra strukturella problem. Så är fallet med Sollefteå kommun, vilket har speglats i medierna på alla sätt. Sollefteå kommun producerar 15 % av Sveriges elkraft. Den kommun som jag själv kommer ifrån bidrar inte med elkraft, man vi utgör 0,7 % av Sveriges befolkning och vi står för 3 % av landets export.

Dessa funderingar har föranlett min fråga, som jag ställde också med anledning av att arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund i samband med sitt besök hos ASSI faktiskt gav ett hopp för ASSIs medarbetare i Kalix genom att uttrycka en förhoppning om att man skulle kunna införa ett system, som innebär återföring av vattenkraftsvinsterna.

Jag beklagar att finansministern har missförstått min fråga. Den handlar om återföring av vinsterna av den kraft som totalt produceras i kommunen, alltså inte vinsterna av kommunägda kraftverk eller av den kraft som kom-

Svar på frågor

munerna köper. I kommunalekonomiska kommittén från 1987 var man enig om att man skulle kunna återföra 1 öre/kWh.

Det finns ett kinesiskt ordspråk som lyder: Om man står för länge och väntar med sitt nästa steg, är risken stor att man får stå på ett ben resten av sitt liv. Därför skall vi lägga fram ett förslag.

Anf. 170 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag håller med Elvy Söderström om att Sverige behöver Norrland och att Norrland behöver Sverige. Det är en viktig princip att Sverige är *ett* land och att vi alla är beroende av varandra. Det är en viktig utgångspunkt för regeringens politik både när det gäller skatter och när det gäller regionalpolitiska insatser men även beträffande regeringens politik i övrigt.

Skall man tolka vad Elvy Söderström nu sade, handlar det mer om regionalpolitiska insatser i största allmänhet. Det framgick inte riktigt av frågan att det var detta som avsågs. Jag är därför kanske inte den rätta att svara på frågan. Men jag vill framhålla att det görs betydande regionalpolitiska insatser just med utgångspunkt i det som Elvy Söderström och jag tycks vara överens om, nämligen att alla delar av Sveriges land är viktiga delar av helheten.

Jag kan förutsäga med stor bestämdhet att regionalpolitiska insatser kommer att spela en betydande roll framöver i regeringens politik. Varifrån pengarna kommer, från den ena eller den andra källan, tycks mig vara en fråga av underordnad betydelse.

Anf. 171 ELVY SÖDERSTRÖM (s):

Herr talman! Med anledning av detta missförstånd och med anledning av det hopp som arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund tände när han var hos ASSI ber jag att få återkomma med ett förslag om just återföring av vattenkraftsvinster till de vattenkraftproducerande regionerna. I dag brottas många kommuner med problem och ser hur resurserna rinner förbi söderut. Det är bra om de får hjälp, men en viss del av dessa vinster bör kunna återbetalas.

Anf. 172 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! För att undvika missförstånd vill jag upprepa vad jag sade i mitt första svar, nämligen att en sådan återföring inte är aktuell. Däremot är regeringens avsikt att bedriva en offensiv regionalpolitik i övrigt. Det tycks mig vara av något underordnad betydelse om pengarna till insatser i Norrland kommer från den ena eller den andra skattekällan.

Anf. 173 ELVY SÖDERSTRÖM (s):

Herr talman! Det är viktigt att vi får regionalpolitiska medel för att kunna bidra med de positiva saker som kommer norrifrån.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Hänvisning av ärenden till utskott

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1991/92:T2 och T3 till trafikutskottet
1991/92:Ju3-Ju5 till justitieutskottet
1991/92:Fi4-Fi6 till finansutskottet

36 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 1991/92:FiU1-FiU4
Skatteutskottets betänkanden 1991/92:SkU1 och SkU3
Lagutskottets betänkanden 1991/92:LU1-LU4
Försvarsutskottets betänkanden 1991/92:FöU1-FöU4
Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1991/92:SfU1 och SfU2
Socialutskottets betänkanden 1991/92:SoU1 och SoU2
Trafikutskottets betänkande 1991/92:TU1
Jordbruksutskottets betänkande 1991/92:JoU3
Näringsutskottets betänkanden 1991/92:NU1-NU4
Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1991/92:AU1-AU3
Bostadsutskottets betänkanden 1991/92:BoU1-BoU5

37 § Meddelande om val

Anf. 174 ANDRE VICE TALMANNEN:
Valberedningen har föreslagit utökning av antalet suppleanter i utrikesutskottet.
Under förutsättning att kammaren bifaller valberedningens förslag kommer val av ifrågavarande suppleant att äga rum vid morgondagens sammanträde.

38 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Redogörelse
1991/92:3 Sveriges delegation vid Europarådets parlamentariska
(rådgivande) församling

39 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 19 november

1991/92:160 av *Gustaf von Essen* (m) till statsrådet Bo Lundgren om kulturellt värdefulla byggnader:

Utbildningsdepartementet har låtit göra en utredning om förvaltning av vissa kulturmiljöer. Utredningsman har varit Bill Fransson och utredningen har avlämnats i juli 1991.

Utredningen tar bl.a. upp frågor om privata ägares av slott och herrgårdar möjligheter och förutsättningar att uppfylla ett rimligt kulturansvar samt frågor om möjligheter att undvika effekter som arvsskiften förorsakar när det gäller att bibehålla ett tillräckligt ekonomiskt underlag för att klara och fullfölja ambitiösa bevarandeinsatser.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att föreslå med anledning av den föreliggande utredningen?

1991/92:161 av *Kristina Svensson* (s) till försvarsministern om den förkortade värnpliktsutbildningen:

Värnpliktiga som deltar i försöket med förkortad värnpliktsutbildning skall, enligt regeringens beslut, inom kort tvingas avbryta sin påbörjade utbildning. 2 500 ungdomar som planerat att fullfölja den förkortade militärutbildningen, kastas genom ett panikartat regeringsbeslut plötsligt ut från arméns regementen.

På grund av att fattade beslut inte fullföljs försätts 2 500 ungdomar i en kaotisk situation. Ansökningstiden till vårens högskoleutbildningar har gått ut, arbetsmarknaden är kärv, bostadsbidragen förlängs inte.

Vilka åtgärder ämnar försvarsministern vidta för att lindra effekterna för dessa 2 500 värnpliktiga?

40 § Kammaren åtskildes kl. 19.40.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.29 och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

STAFFAN HANSSON

/Barbro Karlsson

Innehållsförteckning

Prot. 1991/92:27
19 november 1991

Tisdagen den 19 november

1 § Anmälan om signaler om samling i plenisalen	1
Förste vice talmannen	
2 § Justering av protokoll.	1
3 § Svar på fråga 1991/92:141 om ett sammanhållet förslag om same- frågorna	1
Utbildningsminister Per Unckel (m)	
Birger Andersson (c)	
4 § Svar på fråga 1991/92:131 om de baltiska ländernas energiförsörj- ning	3
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Pär Granstedt (c)	
5 § Svar på fråga 1991/92:132 om ett framtida återuppbyggnadsarbete efter kriget i Jugoslavien	5
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Pär Granstedt (c)	
6 § Svar på fråga 1991/92:135 om Turkiets angrepp på kurdiska bo- sättningar	7
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Berith Eriksson (v)	
7 § Svar på fråga 1991/92:128 om information för föräldrar m.fl. om tobaksbrukets skadeverkningar.	9
Statsrådet Bo Könberg (fp)	
Elisabeth Fleetwood (m)	
8 § Svar på fråga 1991/92:130 om privata barnmorskemottagningar.	10
Statsrådet Bo Könberg (fp)	
Christina Linderholm (c)	
9 § Svar på fråga 1991/92:123 om arbetslösheten inom Åmåls kom- mun	12
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Britt Bohlin (s)	
10 § Svar på fråga 1991/92:125 om hastigheten på motorvägar.	14
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Knut Wachtmeister (m)	
11 § Svar på fråga 1991/92:126 om småbåtslederna på Vänern.	16
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Isa Halvarsson (fp)	
12 § Svar på fråga 1991/92:129 om Gotlandstrafiken	17
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Marianne Jönsson (c)	
13 § Svar på fråga 1991/92:143 om miljöpåverkan från busstrafiken	19
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Annika Åhnberg (v)	

14 § Svar på fråga 1991/92:150 om Arlanda	22
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
Eva Johansson (s)	
15 § Svar på fråga 1991/92:95 om miljökonsekvensanalyser rörande Öresundsbron	24
Statsrådet Görel Thurdin (c)	
Siw Persson (fp)	
16 § Svar på fråga 1991/92:100 om pensionsåldern för yrkesofficerare	26
Försvarsminister Anders Björck (m)	
Henrik Landerholm (m)	
17 § Svar på fråga 1991/92:110 om den framtida vapenhandeln	28
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)	
Kent Carlsson (s)	
18 § Svar på fråga 1991/92:133 om handeln med Jugoslavien	32
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m)	
Pär Granstedt (c)	
19 § Svar på fråga 1991/92:147 om skolans ansvar	34
Statsrådet Beatrice Ask (m)	
Berith Eriksson (v)	
Ajournering	36
Återupptagna förhandlingar	36
20 § Svar på fråga 1991/92:142 om katastrofhjälp till de irakiska kur- derna	36
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Berith Eriksson (v)	
21 § Svar på fråga 1991/92:146 om biståndet till Kuba	38
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Lars Moquist (nyd)	
22 § Svar på fråga 1991/92:157 om de enskilda organisationernas ställ- ning i biståndsarbetet	40
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Filip Fridolfsson (m)	
23 § Svar på fråga 1991/92:136 om Syrien som asylland för kurder .	42
Bostadsminister Birgit Friggebo (fp)	
Berith Eriksson (v)	
24 § Svar på fråga 1991/92:148 om filmproduktionen	43
Bostadsminister Birgit Friggebo (fp)	
Ewa Hedkvist Petersen (s)	
25 § Svar på fråga 1991/92:151 om förhandsgranskning av videogram	45
Bostadsminister Birgit Friggebo (fp)	
Eva Johansson (s)	
26 § Svar på fråga 1991/92:153 om praxisändringen i flyktingpolitiken	47
Bostadsminister Birgit Friggebo (fp)	
Marianne Andersson (c)	
27 § Svar på fråga 1991/92:103 om polisens asylutredningar	50
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Rune Backlund (c)	

28 § Svar på fråga 1991/92:117 om den enskildes rättsäkerhet	53	Prot. 1991/92:27 19 november 1991
Justitieminister Gun Hellsvik (m) Sten Söderberg (nyd)		
29 § Svar på fråga 1991/92:124 om introduktionen av nya nämndemän	54	
Justitieminister Gun Hellsvik (m) Ingbritt Irhammar (c)		
30 § Svar på fråga 1991/92:127 om bestämmelserna om vapenlicens m.m.	56	
Justitieminister Gun Hellsvik (m) Elisabeth Fleetwood (m)		
31 § Svar på fråga 1991/92:140 om rättegångskostnaderna i s.k. små- mål.	58	
Justitieminister Gun Hellsvik (m) Hugo Hegeland (m)		
32 § Svar på fråga 1991/92:152 om kvittning mellan olika förvärvskäl- lor	60	
Statsrådet Bo Lundgren (m) Ingvar Eriksson (m)		
33 § Svar på fråga 1991/92:155 om beskattningen av andelslägenheter och bostadsrätter	61	
Statsrådet Bo Lundgren (m) Ingvar Eriksson (m)		
34 § Svar på fråga 1991/92:80 om vinsterna från vattenkraften	63	
Finansminister Anne Wibbe (fp) Elvy Söderström (s)		
35 § Hänvisning av ärenden till utskott	65	
36 § Förnyad bordläggning	65	
37 § Meddelande om val	65	
Andre vice talmannen		
38 § Bordläggning	65	
39 § Anmälan om frågor		
1991/92:160 av Gustaf von Essen (m) om kulturellt värdefulla byggnader	66	
1991/92:161 av Kristina Svensson (s) om den förkortade värn- pliktsutbildningen	66	

